

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 972

3. PROSINCA 2021. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

**Korak
ispred politike**

SADRŽAJ

9

Nastavak suradnje vodstva
hrvatske zajednice i Novog Sada
**Obnova nadgrobnog
spomenika
Josifu Runjaninu**

10

Akcijski plan za ostvarivanje prava
nacionalnih manjina – Pet godina
poslije (II.)
**Ostvarenost
strateških ciljeva**

12

Ivan Vidak, pisac
**Monoštor koristim kao
platformu za pisanje**

24

Simpozij posvećen životu i djelu
s. Amadeje Pavlović (1895. – 1971.)
**Uzor u življenju
kršćanskih ideala**

31

Knjiga *Rosa Ivana Sokača*
predstavljena u Beogradu
**Osluškiivanje usred
galamdžijskog svijeta**

34

Deseti ekumenski susreti zborova
crkvenog pjevanja u Zemunu
**Zbližavanje krćanskih
crkava**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sić

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinar, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinar, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivan Ušumović

(novinar, urednik sportske rubrike)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinar, urednik)

Suzana Darabašić

(novinar, urednik dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Moć riječi

Kada se nekoga hoće uvrijediti, isprovocirati, napasti... vadi se poznati arsenal pogrdnih riječi i uvreda. Od bande lopovske, domaćih izdajnika i sličnih kovanica koje neću dalje nabrajati. Prvo zato što neke i nisu za novine, a drugo što su i vama dobro poznate. Ustalo se taj rječnik na prosvjedima, nogometnim utakmicama, u medijima i zapravo postao je dio naše svakodnevice, pa više i ne izaziva ni čuđenje ni reagiranje. Nisam ni ja ni začuđena, ni iznenađena. Uglavnom, jer, moram priznati, iznenadili su me povici na prosvjedima, oni koji su se čuli u Šapcu kada je došlo do sukoba prosvjednika i pristalica vlasti. O palicama i čekićima već smo dosta i vidjeli i čuli, a između zamaha palicom i udarca čekićem čuli su se i povici »ustaše«. Nisam baš sigurna tko je kome vikako »ustaše« – prosvjednici ili oni drugi, ali to nije ni važno. Za one koji su vikali važno je bilo samo uzviknuti nešto što će izazvati reakciju, jer se na lopove, izdajnike, plaćenike i slične epitete već nitko ni ne obazire.

»Ustaše«, čini se, još uvijek »prolaze«, pa i tamo gdje to i nema nikakvog smisla, kao što je sukob pristalica vlasti i njenih protivnika.

Nema opravdanja, ali nije neočekivano čašćenje Žena u crnom, jer već smo naviknuti da svaka njihova akcija izaziva baš takvu reakciju. Uz nekoliko vulgarnih, uvredljivih i za novine nepriličnih riječi našle su se i »ustaše«. Paradoksalno, organizaciji koja se zalaže za osudu zločina, hapšenja i suđenja onima koji su ih počinili lijepi se etiketa koja je simbol masovnih zločina u Drugom svjetskom ratu.

Sve ovo zapravo dio je jedne šire slike u kojoj oni kojima je dostupan javni prostor govor mržnje prema drugima i drugačijima prenose i na obične ljude.

Svjesna je toga i povjerenica za zaštitu ravnopravnosti **Brankica Janković**, koja je prije nekoliko mjeseci, prilikom prezentiranja Izvješća o govoru mržnje u medijima, konstatala kako je jezik jedno od najopasnijih oružja u svakom društvu, a u Srbiji su, kako je navela, najčešće žrtve diskriminacije pripadnici LGBT zajednice, Romi, Albanci, Hrvati, žene, migranti, uz negativne stereotipe prema određenim grupama, nacionalnim manjinama i politici susjednih država.

I čemu onda čuđenje?

Z. V.

Biskup Antunović dobio spomenik i u Baji

P oput svojih sunarodnjaka u Srbiji, i Hrvati u Mađarskoj podigli su spomenik biskupu i preporoditelju **Ivanu Antunoviću** (Kunbaja, 1815. – Kalača, 1888.). Spomenik je podignut u bačkom mjestu Baja, a otkriven je na prošlotjednoj svečanosti, kojoj su, među ostalim, nazočili i predstavnici ovdašnjih Hrvata. Rad je akademskog kipara **Bernarda Pešorde** iz Zagreba, koji je autor i subotičkog spomenika Antunoviću.

»Pozivam vas na zajedništvo i potičem da i nadalje čuvate i razvijate svoj hrvatski identitet, svoju vjeru i bogatu kulturnu baštinu kao što je to činio i biskup Ivan Antunović – u svim aktivnostima koje budete poduzimali u tome smjeru i s tom namjerom institucije Republike Hrvatske pružit će vam svoju punu potporu«, poručio je ovom prigodom državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH **Zvonko Milas**.

Ovom prigodom održano je i svečano misno slavlje koje je predslavio đakovačko-osječki nadbiskup **Đuro Hranić**.

Biskup Antunović jedna je od najznačajnijih osoba među Hrvatima u Ugarskoj u XIX. stoljeću. Bio je veliki narodni prosvjetitelj i preporoditelj, kalački kanonik i naslovni biskup bosonski, pokretač preporoda među ugarskim Bunjevcima i Šokcima, publicist i prozni pisac. Pokretač je *Bunjevačkih i šokačkih novina* i *Bunjevačke i šokačke vile*.

Podsjetimo, prije nešto više od godinu dana i u Subotici je otkriven spomenik biskupu Antunoviću, a kao rezultat zajedničke inicijative Hrvatskog nacionalnog vijeća, KD-a *Ivan Antunović* i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata nastale povodom 200. obljetnice rođenja ovog velikana, koja je proslavljena 2015. godine.

»Jedan narod, jedna povijest do 1920. i posljednje stoljeće velikih lomova i uspona u dvije države... Preporoditeljsko Antunovićevo djelo bačke Hrvate i dalje vrlo čvrsto povezuje!«, stoji u objavi Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini na twitteru, čiji su predstavnici nazočili ovom događaju.

H. R.

Stanfordova lista

Gutman najbolje rangirani istraživač iz Srbije

Na najnovijoj listi, koju je objavilo Sveučilište Stanford, među dva posto najutjecajnijih znanstvenika u svijetu našlo se i 68 istraživača iz Srbije. Najbolje rangiran istraživač iz naše zemlje je profesor **Ivan Gutman** s PMF-a u Kragujevcu, objavili su domaći mediji. Od oko osam milijuna istraživača, koliko se procjenjuje da ih ima u svijetu, na Stanfordovoj listi se našlo nešto manje od 200.000.

Inače, treću godinu zaredom grupa istraživača s tog prestižnog američkog sveučilišta rangira istraživače na dvije odvojene liste; jedna je pozicioniranje na temelju ostvarenih rezultata u karijeri od 1960. do 2020., a druga je rangiranje na osnovu broja citata u 2020. godini.

I na jednoj i na drugoj listi najbolje pozicioniran istraživač iz Srbije je prof. Gutman. Inače, dobar plasman Gutmana nije iznenađenje za stručnu javnost, tako je, kažu, već dva desetljeća unatrag.

Gutman je od 2012. u mirovini, ali je nastavio i dalje raditi kao profesor emeritus. Ima dva doktorata iz matematike i kemije, i cijeli radni vijek posvetio je matematičkoj kemiji. Redovan je član Srpske akademije nauka i umetnosti (SANU). Nedavno mu je Akademija dodijelila i svoje novoustanovljeno priznanje – Medalju SANU iz oblasti prirodnih i tehničkih znanosti.

Reagiranja na uvrede na nacionalnoj osnovi i govor mržnje na TV *Pink*

Kategorija »nacionalni neprijatelj«

Nacionalno vijeće rumunjske nacionalne manjine u Srbiji održalo je na dan kada Rumunjska obilježava svoj nacionalni praznik – Dan ujedinjenja Transilvanije i Rumunjske kneževine konferenciju za novinare u Media centru u Beogradu povodom uvreda i govora mržnje spram Rumunja u Srbiji.

»Nacionalne organizacije Rumunja u Srbiji sa žaljenjem vas obavještavaju da je ovo prvi put da njihov nacionalni praznik obilježavaju u atmosferi kojoj su pečat dale sramotne riječi upućene rumunjskoj nacionalnoj manjini što svakako ne priliči državi koja se bar deklarativno zalaže za europske vrijednosti i jačanje dobrosusjedskih odnosa«, piše u najavi za konferenciju.

Vijeće je reagiralo na nastup redatelja **Dragana Bokana** na TV *Pink*, koji je, komentirajući blokade cesta koje su u subotu organizirane širom Srbije u znak prosvjeda zbog usvajanja Zakona o eksproprijaciji i referendumu, vrijeđao potpredsjednicu Stranke slobode i pravde **Mariniku Tepić** na nacionalnoj osnovi i proglasio je za »našeg neprijatelja«.

»Potreban je odgovor, ne samo to 'oni su grozni, oni su ovakvi, onakvi...' Jesu, ali to nije tema. Marinika Tepić je pripadnik nacionalne manjine koja mrzi Srbiju i srpski narod«, rekao je Bokan.

Kako tvrdi, Tepić je »ušla kod **Čanka** u njegovu antisrpsku organizaciju kada je bila mlada djevojka i studirala što? Rumunjski jezik! Iz rumunjske porodice! Rumunjska mama, rumunjski tata, radila u rumunjskoj organizaciji, i ona je naš neprijatelj! Ona je nacionalni neprijatelj, ne samo ideološki i politički«.

Poslije ove izjave oglasila se Marinika Tepić, koja je najavila podnošenje kaznene prijave za izazivanje rasne, vjerske i nacionalne mržnje.

Potpredsjednica SSP-a Marinika Tepić bit će prva na oporbenoj listi na izvanrednim parlamentarnim izborima najavljenim za 3. travnja 2022. godine.

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** poručio je da najoštrije osuđuje svako vrijeđanje na nacionalnoj osnovi, kao i svaki govor mržnje i isticanja argumenta da je netko ovakav ili onakav, jer pripada nekoj naciji.

»Apsolutno osuđujem svakoga tko bilo koga vrijeđa na nacionalnoj osnovi. Marinika Tepić je lažov i žena koja ne postoji stvar koju nije uradila protiv naše države i ne postoji neodgovornost koju nije pokazala na nekom mjestu, kao i **Dragan Đilas**. Ja Rumunje obožavam i Ukrajince i Bošnjake i Mađare... i nikome ne dam da nekoga napada zato što je neke nacionalne pripadnosti«, odgovorio je Vučić na pitanje novinara da komentira ovaj događaj.

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine najoštrije je osudilo uvrede na nacionalnoj osnovi i pozvalo nadležne da poduzmu odgovarajuće korake.

Rumunjsko veleposlanstvo u Beogradu također je oštro osudilo televizijski nastup redatelja. U saopćenju objavljenom na svom Facebook nalogu Veleposlanstvo Rumunjske najoštrije osuđuje »govor mržnje prema rumunjskoj manjini u Srbiji, medijsku manipulaciju pripadnosti ovoj zajednici u političke svrhe i širenje lažnih vijesti o rumunjskim građanima u Srbiji njihovim kategoriziranjem kao nacionalnih neprijatelja«.

Dodaje se da ove izjave »narušavaju principe dobrog suživota i doprinosa rumunjske manjine kulturnom bogatstvu i društveno-ekonomskom razvoju srpske države«.

»Ovakva gesta prema zajednici koja je pokazala lojalnost srpskoj državi i koja pozitivno doprinosi atmosferi međunacionalnog suživota u Srbiji mogla bi zasjeniti prijateljske odnose Rumunjske i Srbije, koji su uvijek povezivali ove dvije etničke zajednice koje žive na teritoriju dviju država«, kaže se u saopćenju.

Istodobno, Veleposlanstvo je izrazilo žaljenje zbog činjenice da je televizija s nacionalnom pokrivenošću preuzela ove izjave kao takve, a da nije sankcionirala napade na etničku pripadnost osobe.

»Nikada Srbija nije, kao danas, živjela u zemlji potpunog beščašća. Nećemo dozvoliti da Vučić, koji je prebrojavao krvna zrnca svim ljudima u regiji tražeći ubojstva 100 za jednog, za što nikada nije odgovarao, i ovaj put prođe bez posljedica. Odgovarat će i on i svi njegovi sljedbenici za sva svoja zlodjela učinjena Mariniki, ali i svim građanima Srbije«, navedeno je u zajedničkom priopćenju koje su potpisali Stranka slobode i pravde, Demokratska stranka, Narodna stranka, Pokret slobodnih građana, Pokret slobodna Srbija, Pokret za preokret i Ujedinjeni Sindikati Srbije Sloga.

Građanski preokret je pozvao Republičko javno tužiteljstvo da hitno reagira zbog izvršenja kaznenog djela protiv ustavnog uređenja i sigurnosti, a Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA) je podnio prijavu protiv *Pinka* zbog širenja nacionalne mržnje.

H. R.

Hrvatski poslovni klub

Korak ispred politike

*»Mi gospodarstvenici mislimo da bi bilo bolje da je politika između dvije države 'mekša', ali na to ne možemo utjecati. Naše je da pravimo poslove i na jednoj i na drugoj strani«, kaže Mirko Vincetić * »Očekujemo ove godine 1,4 milijardi eura ukupne robne razmjene«, kaže Pero Mijakić*

Hrvatski poslovni klub – HPK osnovan je 2006. godine na inicijativu nekoliko tvrtki iz Hrvatske i uz potporu Predstavništva Hrvatske gospodarske komore u Srbiji i Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu. Kroz poticanje suradnje između tvrtki, dugoročni cilj je poticanje trgovine i investicija, te postizanje bolje gospodarske suradnje između Hrvatske i Srbije. Članstvo u klubu nije uvjetovano nacionalnom pripadnošću, a članove poslovnog kluba vezuje zajednički gospodarski interes. Na prigodnoj proslavi obilježeno je 15 godina rada ovog kluba gospodarstvenika.

Gospodarski interesi

Mirko Vincetić, vlasnik tvrtke u Beogradu *Cash Back Imo CM* i tvrtke u Zagrebu *CB Vinceti*, jedan je od petero osnivača Hrvatskog poslovnog kluba.

»Ta 2005. godina bila je godina ozbiljnog političkog i gospodarskog otvaranja između Srbije i Hrvatske i procjena je bila da je dobro vrijeme za osnivanje poslovnog kluba. Nedugo nakon toga formirana je CEFTA, organizacija koja je tada, budući da Hrvatska nije bila u EU, bila značajna i za hrvatsko gospodarstvo«, kaže Vincetić i dodaje da gospodarstvo traži svoje mogućnosti bez uplita politike:

»To je dobro, a mi gospodarstvenici mislimo da bi bilo bolje da je politika između dvije države 'mekša', ali na to ne možemo utjecati. Naše je da pravimo poslove i na jednoj i na drugoj strani. Za hrvatske kompanije Srbija je interesantna za ulaganja, širenje poslova prije svega zbog ljudi čije angažiranje još uvijek nije toliko skupo kao u Hrvatskoj ili Njemačkoj. S druge strane, Srbija ima školovane i kvalificirane kadrove u različitim područjima i ono što nije zanemarivo jest blizina Beograda i Zagreba.«

Značajnija gospodarska suradnja između Srbije i Hrvatske počela je poslije političkih promjena u Srbiji i formiranja Vlade **Zorana Đinđića**. Svjedok tih promjena bila je **Snježana Božinović**, u to vrijeme gospodarska savjetnica u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Beogradu.

»Sramežljivo, ali rekla bih hrabro otvaranje između dvije zemlje počelo je 2000. Iskreno, osnivanje Hrvatskog poslovnog kluba nije bila originalna ideja, jer je već postojao Slovenski poslovni klub, Njemačka je imala svoj poslovni klub u Srbiji. Družeći se s kolegama iz drugih veleposlanstava razmišljala sam zašto bi Hrvatska bila iznimka, usprkos tome što je tada u Srbiji bilo malo hrvatskih tvrtki, ali postojao je jedan entuzijazam, političke okolnosti su nam išle na ruku. Gledajući sadašnju situ-

aciju, mogu reći da je šteta što se današnji političari ne ugledaju na gospodarstvenike, koji im mogu biti primjer kako se grade dobri odnosi», kaže Božinović.

Prve su se na tržište Srbije vratile velike kompanije koje su i u nekadašnjoj zajedničkoj državi dio poslova imale i u Srbiji, a prije svega *Končar* i *INA*.

»Došle su i nove tvrtke iz IT sektora koji je tada bio u povoju. Kasnije je došao *Agrokor*, *Atlantic*... veliki igrači značajni za bilateralne odnose«, kaže Božinović.

Dvoznamenkasti rast

Poslije pauze od nekoliko godina Hrvatska gospodarska komora je prije skoro tri godine ponovno otvorila svoje predstavništvo u Beogradu.

»Mislim da je to bio dobar korak, jer smo imali sve više upita gospodarstvenika koji ili rade ili planiraju raditi na tržištu Srbije. Potrebne su im informacije, kontakti. Isto tako tvrtke iz Srbije traže način da se povežu s kompanijama u Hrvatskoj«, kaže direktor predstvištva Hrvatska gospodarske komore u Srbiji **Pero Mijakić**.

Robna zamjena između Srbije i Hrvatske se povećava i usprkos pandemiji posljednjih godina ima dvoznamenkasti rast. Posljednji statistički podaci za devet mjeseci ove godine pokazuju da će ove godine robna razmjena između Srbije i Hrvatske imati rast od 10 posto.

»Očekujemo 1,4 milijardi eura ukupne robne razmjene. Oko 50 milijuna eura je suficit u korist hrvatskog gospodarstva. Iz kuta gospodarstvenika bilo bi bolje da tu robnu razmjenu ne čine samo sirovine već sofisticiraniji proizvodi, koji zahtijevaju više tehnologije, znanja. Sada, nažalost, najveći dio robne razmjene čine energija i sirovine«, kaže Mijakić.

U usporedbi s 2018. godinom robna razmjena između Srbije i Hrvatske povećana je za više od 300 milijuna eura. Te 2018. godine Srbija je po ostvarenom izvozu bila 15. vanjskotrgovinski partner. U posljednjih pet godina gospodarska suradnja između dvije države je udvostručena.

Milijunska ulaganja

U Srbiji je 1.200 tvrtki ili fizičkih osoba uključeno u vlasništvo poduzeća u Srbiji. Pretežito su to mikro i mala poduzeća. Uz to, oko 50 velikih hrvatskih tvrtki uključeno je na tržište Srbije. Uz *Agrokor*, tu su *Podravka*, *Kraš*, *Končar*, *Nexe*, *Vindija*...

»Srbija je Hrvatskoj sedmi poslovni partner, što je podatak koji dovoljno govori o tome koliko je za hrvatsko gospodarstvo značajno tržište u Srbiji«, kaže Mijakić.

Hrvatske tvrtke investirale su u Srbiju više od 800 milijuna eura i u Srbiju upošljavaju više od 14.000 radnika. Jedna od kompanija koje su prisutne na tržištu Srbije je i *Nexe* grupa, koja je i članica Hrvatskog poslovnog kluba. Dio ove grupe, koja tvornice ima u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Srbiji, je i Industrija građevinskog materijala *Polet* iz Bečeja. Posljednjih godina u tvornice u Bečeju i Srijemskim Karlovcima uloženo je 52 milijuna eura.

Još jedna od velikih hrvatskih kompanija koja ima proizvodnju u Srbiji je *Atlantic grupa*, koja je vlasnik *Soko Štarka*, *Grand Proma*, *Foodlanda*..., a u Srbiji zapošljava više od 2.200 radnika.

U vlasništvu hrvatskih tvrtki su *Novkabel*, *Veletabak*, *Toza Marković*, *Somboled*, *Štark*, *Dijamant* i one su među 14 velikih poduzeća koje su u vlasništvu hrvatskih kompanija. Na popisu srednje velikih poduzeća je više od 20 srbijanskih tvrtki čiji su vlasnici iz Hrvatske. Među njima su *Kikindski mlin*, *Mg Mivela*, *Cineplex*, *Hibrid* iz Beograda...

Hrvatske tvrtke najviše su uložile u poljoprivredu, proizvodnju nemetalnih i mineralnih sirovina, proizvodnju hrane i pića, proizvodnju strojeva i uređaja, proizvodnju električnih strojeva i aparata, osiguranje i mirovinske fondove, trgovinu na veliko.

Z. V.

ZKVH sudjelovao na *Hrvatskoj književnoj Panoniji IV* u Budimpešti

Susret rubova i središnjice

U Budimpešti je 25. studenoga održan program *Hrvatska književna Panonija IV*, koju su organizirali Društvo hrvatskih književnika Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski i kulturni centar *Croatica nonproft kft.* iz Budimpešte u suradnji sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice, Znanstvenim zavodom Hrvata u Mađarskoj iz Pečuha, Hrvatskim vrtićem, osnovnom školom i đачkim domom iz Budimpešte (HOŠIG), Srednjom strukovnom školom Antuna Horvata i Spomen-muzejom biskupa Josipa Jurja Strossmayera iz Đakova, a pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, objavio je DHK.

Riječ je o manifestaciji koja okuplja hrvatske književne autore iz zemalja panonskoga prostora – Hrvatske, Mađarske, Austrije, Srbije i BiH.

Književnost u zrcalima

Vojvođanski prinos ovogodišnjem programu bilo je premijerno predstavljanje knjige **Katarine Čeliković** *Književnost u zrcalima – ogledi i eseji o književnosti Hrvata u Vojvodini* objavljene u nakladi ZKVH-a.

Urednik i recenzent knjige **Tomislav Žigmanov** istaknuo je kako je ova knjiga »faktografski pouzdana, sadržajno izvrsno užljebljena u veće cjeline znane nam mjesne hrvatske književnosti, uz mnogovrsne pojašnjenosti i protumačenosti književnih djela i opusa, književnih

pojavnosti i instituta te s ispravnim prosudbama i ocjenama, iznesenim na, u stilskom smislu, suveren a lako čitljiv način. Hrvatska (je) književnost u Vojvodini knjigom Katarine Čeliković dobila još jedan vrsni prinos stručnoj i kompetentnoj autorecepciji, a kroatistika kao takva i u cjelini vrijedno djelo o hrvatskoj književnosti istočnog zagraničnog ruba«.

Autorica je izrazila zadovoljstvo što je njeno prvo predstavljanje ove knjige u Budimpešti, na manifestaciji koja okuplja publiku koja itekako prepoznaje kojim se temama ona bavi i što svojim radom nastoji postići. Nekoliko puta je naglasila kako želi da zrcala koja promatraju književ-

nost Hrvata u Vojvodini ne budu pokrivena, kako je to u kućama u Bačkoj kada netko umre, već da budu čista i bistra da se u njima ogleda ono što vrijedi, posebice autori kakav je **Balint Vujkov**, čije se djelo na poseban način našlo u njenom zrcalu.

Izložbe, povelja, čitanja...

U okviru *Panonije* predstavljeno je stvaralaštvo mlade hrvatske književnice **Paule Rem**, priređen je kulinarski program i izložba *Slavonski Advent u Budimpešti*, otvorena je izložba *Panonske perspektive Zdravka Čosića* (1941. – 2006.) iz zbirke đakovačkog Spomen-muzeja

biskupa Strossmayera, a priređena je i dodjela *Povelje uspješnosti Julija Benešića* ovogodišnjem dobitniku hrvatskom znanstveniku, pjesniku i kritičaru dr. sc. **Stjepanu Blažetinu**.

Završni dio programa bio je posvećen književnim čitanjima autora, a predstavili su se: **Goran Rem**, Paula Rem, **Joso Živković**, **Mirko Ćurić**, Stjepan Blažetin, Katarina Čeliković i Tomislav Žigmanov.

U ime ministrice kulture i medija **Nine Obuljen Koržinek** potporu manifestaciji iskazao je u svojem govoru veleposlanik Hrvatske u Mađarskoj dr. **Mladen Andrić**.

Program manifestacije održan je u prostorijama HOŠIG-a i Medijskog centra *Croatica*.

H. R.

Nastavak suradnje vodstva hrvatske zajednice i Novog Sada

Obnova nadgrobnog spomenika Josifu Runjaninu

P olovicom studenog započeli su radovi obnove nadgrobnog spomenika **Josifu Runjaninu**, koji se nalazi na Uspenskom groblju u Novom Sadu. Nekoliko puta spominjani i najavljivani, ovi radovi su, po riječima zamjenika pokrajinske tajnice za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Gorana Kaurića**, rezultat dogovora čelnika hrvatske zajednice i gradonačelnika Novog Sada **Miloša Vučevića**.

»Obnovu nadgrobnog spomenika skladatelju hrvatske himne *Lijepa naša* investira Grad Novi Sad, a izvodi Zavod za zaštitu spomenika kulture grada Novog Sada. Spomenik će biti potpuno obnovljen, a radovi su u tijeku, te bi trebali biti završeni do 8. prosinca. Očekujemo da ćemo 15. prosinca, na Dan izbora prvoga saziva Hrvatskoga nacionalnog vijeća – praznik hrvatske zajednice, skupa obilježiti 200. obljetnicu rođenja Josifa Runjanina«, kazao je za naš list Kaurić.

Dodao je kako se ovim projektom počinju obnavljati obilježja znamenitim osobama značajnim za hrvatsku zajednicu, ne samo u Novom Sadu i Petrovaradinu nego i šire.

»Ovo je još jedan znak da suradnja vodstva hrvatske zajednice i Grada Novog Sada napreduje iznimno dobro i razvija se u smjeru koji daje rezultate. Runjanin je most između dva naroda i dvije države, a na nama je da nastavimo promovirati pozitivne aspekte zajedničke povijesti Hrvata i Srba«, zaključio je Kaurić.

Radovi koji će biti izvedeni su, prema podacima koje smo dobili od Zavoda za zaštitu spomenika kulture grada Novog Sada, čišćenje cijelog spomenika mehaničkim i kemijskim sredstvima, uklanjanje algi i gljivica, sanacija staze oko opsega – betoniranje nove staze i postavljanje mramora oko opsega, izrada novog nedostajućeg križa na poklopnoj ploči od »plavog toka«, izrada nove ploče od bijelog mramora na poleđini spomenika s ispisom i

postojećim tekstom, urezivanje nota na gornjem dijelu spomenika, ispisivanje cjelokupnog teksta koji je izbljedio u pozlati nanetoj u zlatnim listićima, popunjavanje pukotina i nanošenje nano zaštite na cjelokupan spomenik i opseg.

Josif Runjanin rođen je 8. prosinca 1921. godine u Vinkovcima. Školu je pohađao u Vinkovcima i Srijemskim Karlovcima, a nakon toga se odlučio za vojničko zvanje. Kao carski kadet služio je u Glini, te je, našavši se u društvu ilirskih rodoljuba, 1846. godine skladao melodiju na tekst pjesme **Antuna Mihanovića** *Hrvatska domovina* u kući Peleš u Glini. Pjesmu su ubrzo prihvatili i puk i vojnici i često se pjevala po mnogim gostionama Vojne krajine. Dopala se **Josipu Jelačiću**, koji je u to doba također bio u Glini, pa ju je dao svom kapelniku **Josipu Wendlu** da

je prilagodi za koračnicu. Pjesma se proširila Hrvatskom tek nakon što ju je preradio skladatelj **Vatroslav Lichtenegger** i 1861. tiskao. Tri desetljeća kasnije izabrana je za hrvatsku himnu. Runjanin je kao umirovljenik živio u Novom Sadu, a umro je 2. veljače 1878. godine. Nadgrobni spomenik Runjaninu otkriven je 12. srpnja 1924. godine. Pokretači akcije za podizanje ovog spomenika bili su prota **Velja Miroslavljević**, grkokatolički svećenik **Jovan Hranilović** i prof. **Franjo Malin** (tajnik odbora). Bogoslužje tijekom otkrivanja je predvodio episkop bački **Irinej Ćirić**, a sudjelovalo je nekoliko pjevačkih društava, među njima i petrovaradinski *Neven*.

O nadgrobnom spomeniku Runjaninu se skrblilo Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Jelačić* iz Petrovaradina, svake godine se sjećajući Runjanina i njegova rođendana i polažući cvijeće na mjestu gdje je sahranjen na dan njegova rođenja, 8. prosinca.

Marko Tucakov

Ostvarenost strateških ciljeva

Na osnovu analize i raspoloživih podataka autori analize su ocijenili da je najveći dio ciljeva »djelomično ostvaren«, a da su »u velikoj mjeri ciljevi ostvareni« samo u devetom i desetom poglavlju (od 11) koji se odnose na nacionalna vijeća nacionalnih manjina i ekonomski položaj nacionalnih manjina

U cilju procjene uspješnosti provođenja učinaka Akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina u Ex-post analizi koju su proveli dr. sc. **Aleksandra Vujić** i **Vladimir Vukićević** korišteno je četiri kriterija za praćenje i evaluaciju: relevantnost, efektivnost, efikasnost i održivost. O prvom kriteriju je bilo riječi u prethodnom broju, u ovome broju prikazat ćemo rezultate praćenja i ocjenu efektivnosti na osnovu monitoringa izvještaja o realizaciji Akcijskog plana od 2016. do 2020. godine.

Kako navode autori, kriterij efektivnosti se koristio »kako bi se ustanovilo jesu li postignuti strateški ciljevi, kakav je napredak ostvaren, jesu li planirane aktivnosti bile relevantne i adekvatne za postizanje rezultata, koliko su bile učinkovite i u kojoj mjeri su dovele do realizacije rezultata i strateških ciljeva«. Ex-post su autori radili, po svakom kriteriju, na osnovu unaprijed postavljenih pitanja.

Djelomična ostvarenost ciljeva

Na osnovu analize i raspoloživih podataka autori su ocijenili da je najveći dio ciljeva »djelomično ostvaren«, a da su »u velikoj mjeri ciljevi ostvareni« samo u devetom i desetom poglavlju (od 11) koji se odnose na nacionalna vijeća nacionalnih manjina i ekonomski položaj nacionalnih manjina.

U prvom poglavlju, koji se odnosi na osobni statusni položaj, utvrđeno je da je unaprijeđen pravni okvir kojim se regulira unos podataka o nacionalnoj pripadnosti u matičnu knjigu rođenih i nadogradnju i unaprijeđenje aplikacije za posebni birački popis. Međutim, strateški cilj nije ostvaren u dijelu koji se odnosi na unaprjeđivanje mehanizama popisivanja pripadnika nacionalnih manjina, jer poglavlje nije niti sadržalo aktivnosti usmjerene ka tome. Autori navode kako tema popisa stanovništva, iako ima veliki značaj za statusni položaj manjina, nije niti obrađena iako je na ovu temu ukazala analiza stanja u trenutku izrade Akcijskog plana kao i Treće mišljenje Savjetodavnog komiteta. U Četvrtom mišljenju se pak navodi kako je važno da tijela Republike Srbije prije realizacije popisa provedu opsežnu kampanju podizanja svijesti o značaju izjašnjavanja o etničkoj pripadnosti, a Europska komisija ističe značaj ustanovljavanja održivog okvira za prikupljanje podataka.

Što se tiče drugog poglavlja, koje se odnosi na zabranu diskriminacije, autori navode kako Akcijski plan ne sadrži mjerljive indikatore te se ne može zaključiti u kojoj mjeri je ostvaren strateški cilj »ostvarivanje prava i sloboda

pripadnika nacionalnih manjina pod jednakim uvjetima«. Savjetodavni komitet je stoga preporučio da se pojačaju naponi na uspostavljanju i funkcioniranju održivog okvira za prikupljanje podataka i na promociji istraživanja u cilju procjene položaja nacionalnih manjina. Preporuka je i da se to vrši uz efikasno sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina. Savjetodavni komitet je izrazio i zabrinutost što se govor mržnje »niti sustavno nadgleda, niti je izričito zabranjen«, te je preporučio da se uskladi kazneni zakon i da se na svim razinama osuđuju i po potrebi procesuiraju svi slučajevi govora mržnje u javnosti. Preporuka je i da policijske snage na lokalnu adekvatno odražavaju različitost stanovništva.

U području kulture strateški cilj nije u potpunosti realiziran, ocijenjeno je u izvještaju. Ostvaren je u pogledu financiranja i sufinanciranja projekata iz područja kulture

Savjetodavni komitet

Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina Savjeta Europe ratificirana je u Saveznoj skupštini SR Jugoslavije 1998. godine. Na poziv Komiteta ministara Savjeta Europe, SR Jugoslavija je pristupila Okvirnoj konvenciji 11. svibnja 2001. godine i ona je za nju stupila na snagu 1. rujna 2001. godine.

Praćenje provođenja Okvirne konvencije povjereno je Komitetu ministara, a kako bi se osigurala efikasnost praćenja njenog provođenja osnovan je Savjetodavni komitet, čiji je zadatak pomaganje Komitetu ministara u ocjeni adekvatnosti mjera poduzetih od strane država ugovornica za provođenje načela utvrđenih u Okvirnoj konvenciji. Članovi Savjetodavnog komiteta su priznati eksperti u području zaštite nacionalnih manjina.

i nabave knjiga, ali nije ostvaren u pogledu zaštite nematerijalnog kulturnog naslijeđa od posebnog značaja za nacionalne manjine i razvijanju međukulturnog dijaloga. Preporuka je Savjetodavnog komiteta da se povećaju sredstva u Proračunskom fondu za nacionalne manjine i dodatno financiraju manjine u centralnoj i južnoj Srbiji.

U odnosu na medije strateški cilj je ispunjen u pogledu financiranja medija kojima su osnivači nacionalna vijeća nacionalnih manjina i sufinanciranja projekata iz područja informiranja ali, navodi se u izvještaju, nije bilo moguće

pratiti je li taj model »kvalitativno i kvantitativno i geografski dostupan i financijski održiv«.

U pogledu slobode vjeroispovijesti navodi se, među ostalim, kako »nije moguće uspostaviti jasnu vezu između aktivnosti Poglavlja 4 i strateškog cilja koji je uspostavljen na teško mjerljiv način«.

Što se tiče uporabe jezika i pisma, unaprijeđen je pravni okvir, ali se navodi kako nije moguće pratiti ispunjenost strateškog cilja jer nedostaju mjerljivi indikatori. Kao i u nekim drugim područjima, i u ovom nedostaju sveobuhvatni podaci te je preporuka Savjetodavnog komiteta da se oni ažurno prikupljaju.

U pogledu obrazovanja dio strateških ciljeva je ostvaren (srpski kao nematerinji jezik, udžbenici, započet proces priznavanja diploma i drugo, ali se stupanj napretka

zastupljenosti nacionalnih manjina u javnoj upravi«. Nije izrađen ni predviđen četverogodišnji plan zapošljavanja pripadnika manjina do postizanja odgovarajuće strukture u javnom sektoru.

Poglavlje devet odnosi se na nacionalna vijeća nacionalnih manjina i u izvještaju se navodi kako je usklađen zakonodavni okvir »koji omogućava nesmetano funkcioniranje nacionalnih vijeća i savjeta za međunarodne odnose«. Utvrđena je potreba da se definiraju nove aktivnosti i indikatori u skladu s preporukama Savjetodavnog komiteta koji, među ostalim, preporučuje da se prati i preispituje provođenje Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina, izradi kvalitativna studija o funkcioniranju samih vijeća, jačaju resursi proračunskog fonda za manjine i drugo.

ne može objektivno izmjeriti jer je 2017.-2018. započeta reforma obrazovanja, a aktivnosti Akcijskog plana nisu generalno usklađene s novom obrazovnom paradigmom zasnovanom na ishodima.

U pogledu demokratske participacije strateški cilj nije ispunjen, jer nisu razvijeni novi efikasni mehanizmi, navodi se u izvještaju. Savjetodavni komitet u Četvrtom mišljenju ponovo konstatira kako model prirodnog praga omogućuje samo velikim i prostorno homogenim manjinama zastupljenost i poziva vlasti da preispitaju odredbe koje se odnose na izbor zastupnika konzultirajući se s predstavnicima nacionalnih manjina, uključujući i one manje brojne.

Što se tiče postizanja odgovarajuće zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u javnim sektorima i javnim poduzećima, poduzete su mjere za prikupljanje informacija, uvedene su posebne odredbe koje omogućuju davanje prednosti nacionalnim manjinama do postizanja odgovarajuće strukture uposlenih u javnom sektoru. Međutim, strateški cilj nije ispunjen u dijelu koji se odnosi na »provođenje odlučnih mjera u cilju postizanja odgovarajuće

Što se tiče ekonomskog položaja pripadnika nacionalno-manjinskih zajednica, u izvještaju se navodi kako domet realiziranih mjera ekonomskog osnaživanja nije moguće provjeriti zbog općih i nepreciznih indikatora i nedostatka raščlanjenih podataka. Preporuka savjetodavnog komiteta je da se da prioritet ekonomskoj revitalizaciji područja u kojima pripadnici nacionalnih manjina žive.

Strateški cilj jedanaestog poglavlja, koje se odnosi na međunarodnu suradnju je, navodi se u izvještaju, ostvaren po pitanju suradnje Srbije s matičnim državama nacionalnih manjina, ali se ne može utvrditi je li ona i »unaprijeđena«. Savjetodavni komitet je posebno istaknuo značaj manjinskih pitanja u bilateralnim odnosima sa susjednim državama članicama EU (Hrvatska, Mađarska, Rumunjska), jer su, navodi se, neke od njih svoju podršku Srbiji uvjetovale poboljšanjem položaja nacionalnih manjina. Komitet je ukazao na nejednaku dinamiku sastanaka mješovitih komisija i usporenu bilateralnu suradnju posljednjih godina, te je pozvao vlasti da je unaprijede.

J. D.

Ivan Vidak, pisac

*Roman Radio Siga nastao je transformacijom priče o nevidljivom čovjeku, s naglaskom na unutarnje stanje nekoga tko »pati« od nevidljivosti * Moj Monoštor je u mojoj glavi, uvijek je tamo i često ga obilazim, preuređujem, dotjerujem, održavam... A onaj pravi, tamo na sedam Dunava, sada mi je i pomalo stran. I to je sasvim u redu*

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Monoštor koristim kao platformu za pisanje

Ivan Vidak sve je prepoznatljivije ime na hrvatskoj književnoj sceni. Iza sebe ima dvije knjige – zbirku priča *Ugljik na suncu* (2015.) i roman *Radio Siga* (2020.). Već svojim prvim naslovom, a posebice aktualnom *Radio Sigom* privukao je pozornost književnih krugova. Originalno objavljene u Zagrebu, obje knjige izašle su mu i u Srbiji, u nakladi Književne radionice Rašić iz Beograda.

Diplomirao je dramaturgiju na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu, što pridonosi izvrsnosti njegova pripovijedanja. Za ovdašnje čitatelje, 40-godišnji Vidak mogao bi biti zanimljiv i zbog podatka da je podrijetlom iz Monoštora u kojem je odrastao i iz kojega je nakon srednje škole (somborske gimnazije) otišao živjeti u Zagreb, gdje i danas živi i radi.

Vidak je nadavno boravio u Subotici, na *Danima hrvatske knjige i riječi* – *Danima Balinta Vujkova*, gdje mu je uručena nagrada *Iso Velikanović* za roman *Radio Siga* kao najbolje prozno djelo vojvođanskih Hrvata u razdoblju 2018. do 2020. godine. Ova nagrada bila je povod za intervju s njime.

► **Za roman *Radio Siga* dobili ste nagradu ZKVH-a *Iso Velikanović* za najbolje prozno djelo vojvođanskih Hrvata u razdoblju 2018. do 2020. godine. Primajući nagradu, rekli ste, parafrazirajući, da je osjećaj takav kao da ste nakon dugoga lutanja, stigli doma, skinuli sa sebe mokru odjeću i ogrijali se... Pa krenimo od toga, kako doživljavate ovu nagradu, što Vam ona znači?**

Nagrada mi zbilja puno znači, što je sasvim razumljivo, s tim da su ovdje u igri još dva sloja zadovoljstva: to je moja prva nagrada i zato posebna, a dodijeljena mi je u Vojvodini zbog čega je još i posebnija.

► **Iza sebe imate dva književna djela. Koje su Vam bile ideje, što ste istraživali pišući prvo *Ugljik na suncu*, a potom i *Radio Siga*?**

Što se tiče *Ugljika*, tamo je jedini plan bio da se na kvalitetan način produži priča iz dramskog teksta *Obišli smo cili Stevicin sokak* (snimljen 2009. kao radijska drama za Hrvatski radio, prim. a.). Stvar se oko njega okretala i tako je nastala zbirka. Iz igre, u stvari. A roman *Radio Siga* nastao je transformacijom priče o nevidljivom čovjeku, s naglaskom na unutarnje stanje nekoga tko »pati« od nevidljivosti. Nešto što bi stalo u rečenicu: »Da sam nevidljiv, bio bih sasvim drugačija osoba«. Ali, nisam mogao naći odgovarajući, nebanalni pristup tome. I sad imamo *Radio Siga*.

► ***Radio Siga* bila je u finalu nagrade *tportala* za najbolji roman u Hrvatskoj u 2020. godini. Sada je i u najužem izboru nagrade *Fric* tjednika *Express* za najbolju knjigu fikcijske proze 2020./21. Također, o romanu su se u svojim tekstovima pozitivno očitovali poznati kritičari Teofil Pančić i Jurica Pavičić kao i književnica Ivana Šojat. Kako doživljavate ovu, da kažemo, solidnu recepciju romana, iako i Vaš prvijenac *Ugljik na suncu* nije prošao nezapaženo, ušao je u finale nagrade Istarske županije *Edo Budiša*?**

Prezadovoljan sam, zbilja. Pa pored svega ovoga što ste nabrojali ima zaista puno razloga za zadovoljstvo. Ni-

sam to očekivao. Da je upola slabija recepcija, opet bi, rekao bih, bilo dobro.

► **Urednička bilješka najavljuje *Radio Siga* kao »električni magični realizam«. Kako Vi ovo doživljavate, jeste li se prepoznali u ovom, uvjetno rečeno, žanru?**

Moram priznati da je to baš ovo što kažete: urednička bilješka. To je urednik i izdavač **Ivan Sršen** odlučio tako predstaviti javnosti preko blurba na koricama knjige. Jer je konstantna ta stupidna marketinška praksa da se sve predstavlja preko nečeg drugog. Ali tako je to u današnjem svijetu, ne može se pobjeći od marketinga. To je velika i posebna tema. No, da se vratim mom romanu: meni osobno na kraj pameti nije bio »magijski realizam« dok sam pisao roman. To je, naprosto, priča s elementima fantastike. Što ne znači da ja imam nešto protiv »magijskog realizma«. Naprotiv.

► **U ranije spomenutom dramskom tekstu *Obišli smo cili Stevicin sokak*, kao i u cijelom *Ugljiku na suncu* koristite monoštorsku šokačku ikavicu. Kako Vam je bilo iskustvo pisanja na dijalektu i zašto ste se na to odlučili?**

Da, taj tekst na materinskoj ikavici mi je posebno drag. To je bio dio osvještavanja identiteta, na neki način sam time sebi i drugima nešto htio poručiti. Jer taj je govor duboko u meni, a ne govorim ga više tako često, nisam okružen sugovornicima, i u nekim vlastitim traženjima važno mi je u jednom trenutku bilo podcrtati nešto što sam prije smatrao samorazumljivim. Međutim, to je bilo tada. U romanu *Radio Siga* gotovo da i nema te ikavice, prevladava književni jezik. Dijalekti su snažan začim, treba pažljivo s njima.

► **Što mislite da je presudno utjecalo na Vaš poseban književni izričaj (kako bilježi Teofil Pančić, »po strani od svih književnih i kulturoloških moda«), od literature, preko filma i kazališta do glazbe...**

Čovjek sam koji nema »omiljenih stvari«. U smislu da nemam omiljeni film, knjigu, pjesmu... Puno ih je dobrih. I ne opterećujem se utjecajima. Na mene je utjecalo sve što sam ikada »konzumirao«.

► **Kao kulisa za radnju u oba Vaša djela, iako neimenovano ili imenovano drukčije, može se nazrijeti Monoštor, u kojem ste odrasli. Koliko je u Vašoj prozi stvarnih lokalnih priča ali i mitova, osoba, događaja...**

Ako ih i ima, transformirani su u nešto posve drugo.

► **To se naravno ni ne očekuje od literature, ali ipak bih primijetio kako u Vašim djelima, u tretmanu Monoštora, nema nekog lokalpatriotizma. Čak bih u slučaju *Ugljika* rekao, naprotiv. Jesam li u pravu?**

Pa ne bih rekao da je »naprotiv«, ali nema ni lokalpatriotizma. Monoštor je lijepo i posebno mjesto, u njemu sam odrastao i vezan sam za njega nepovratno, dio je mene. Ali nemam nikakvu potrebu obračunavati se s njim niti ga uzdizati. Koristim ga kao platformu za svoj rad.

► **Kakve su Vam veze danas s Monoštorom, iz kojega ste otišli prije više od 20 godina? Posjećujete li ga, i slično...**

Postoje kontakti, ali rijetko odlazim tamo. Naposljetku, moj Monoštor je u mojoj glavi, uvijek je tamo i često ga obilazim, preuređujem, dotjerujem, održavam... A onaj pravi, tamo na sedam Dunava, sada mi je i pomalo stran. I to je sasvim u redu. Sasvim normalno.

► U suvremenoj hrvatskoj književnosti vidljivo je troje autora koji su podrijetlom iz Vojvodine: Julijana Adamović koja je iz Plavne/Bača, Neven Ušumović koji je iz Subotice, te vi koji ste iz Monoštora. Kao neka druga vrsta poveznice, i oni su se u svojim pojedinim knjigama vraćali na različite načine svojem vojvođanskom zavičaju. Pratite li rad ovih kolega; jeste li možda u kontaktu?

Pratim, naravno. Odlični autori. S Nevenom se sada već dobro poznajem i često smo u kontaktu. Moram reći i da mi je puno pomogao oko raznih stvari. A Julijanu jedva da poznajem osobno, ali njen rad mi je poznat. Jednom smo se upoznali na nekom književnom festivalu, ali razmijenili smo tek nekoliko rečenica, onako u žurbi.

► Kao urednik zasigurno, a kao autor pretpostavljam da pratite suvremenu hrvatsku književnost. Koji su Vaši favoriti, koje autore i djela biste preporučili?

Ima puno interesantnih autora u Hrvatskoj. Ne bih nikoga posebno izdvajao, to je pomalo nezahvalno, a i ne bi se svi složili sa mnom. Ali ako nekoga zanima što se događa na hrvatskoj literarnoj sceni, najbolje bi mu bilo da vidi finala nagrada. Mislim da se tu godišnja produkcija poprilično iskristalizira, iako ni to nije uvijek garant kvalitete, ali najčešće jest. Svake godine ispliva od pet do deset interesantnih naslova. Govorim o prozi. I neka mi se oprost mala neskromnost što je ove godine u nekim finalima i moj roman, tako se poklopilo.

► Po Vašem scenariju 2013. godine snimljen je i dugometražni igrani film *Simon čudotvorac*. Kakvo je Vaše iskustvo rada na filmu, planirate li u budućnosti nešto slično?

Kratko i jasno: ne planiram. Taj film je ispao baš jako loše, i to me jako razočaralo. Međutim, ima i nečeg pozitivnog u svemu tome: shvatio sam da nisam »timski igrač«, a za film i kazalište potrebni su takvi. Pa sam se vratio prozi, pripovijedanju, što je oduvijek bio moj prvi i osnovni interes. Tako da je i nešto dobro došlo od tog promašaja. Sad sam »sam svoj gazda«, i to mi najviše odgovara. Vratio sam se kući, takoreći.

► Daljnji književni planovi, radite li na nekim novim knjigama...?

Postoje planovi, ali ne bih o tome. Ne volim govoriti o stvarima na kojima tek radim. Ne zamjerite.

Nagrada za turističku izvrsnost

Prizma za Vižinadu

Nagradu Prizma 2021., koju dodjeljuju novinari iz regije, koji se bave temama iz područja turizma dobila je Općina Vižinada, koja je nagrađena u kategoriji Destinacije, turističke zajednice i organizacije

Nagrade u vidu statuete koja simbolizira zarotiranu prizmu u prostoru, uz prigodnu povelju kao potvrdu visokog standarda, ove godine dodijeljene su tijekom trajanja Beogradskog turističkog & MICE foruma 24. studenoga u glavnom gradu Srbije. Laureat u kategoriji Destinacije, turističke zajednice i organizacije za ovu godinu je dobila Općina Vižinada (Hrvatska), a nagradu je preuzeo načelnik općine **Marko Ferenac**.

»Ova nagrada za Općinu Vižinada znači mnogo, jer u promotivnom smislu nam otvara put ka novim gostima i posjetiteljima, a ocjena stručnog žirija samo potvrđuje kako zbilja imamo 'što za ponuditi'. Mi smo jedna ruralna sredina u zaleđu Poreča i ovaj vid turizma se kod nas uspješno razvija u posljednjih nekoliko godina. Ponuda smještaja prije svega nudi brojne vile s bazenima, a pogotovo nam je jak tzv. eno-gastro dio turističke ponude, jer imamo brojne kvalitetne vinare koji redovito osvajaju prestižne nagrade za svoja vina i proizvodnju vrhunskog ekstra djevičanskog maslinovog ulja. Sve to prati odlična ponuda ugostiteljskih objekata u kojima se sve navedeno, uz brojne delicije i specijalitete istarske i mediteranske kuhinje, može kušati i uživati uz kvalitetnu uslugu najviše razine.«

Redakcija magazina *Turistička prizma* pokrenula je 1997. godine međunarodnu akciju pod nazivom »Za novi kvalitet u turizmu«, koja se ubrzo proširila na teritorij cijele nekadašnje zamjedničke države te susjedne zemlje Mađarsku, Rumunjsku, Albaniju i Bugarsku. Namjera da se podigne razina kvalitete turističkih usluga i potakne inovativnost u ovoj iznimno značajnoj gospodarskoj grani

Markova supruga, **Eleonora**, po majci vuče korišćene iz Subotice i dio svog ranog djetinjstva je provela u Ulici Ivana Antunovića.

razvijala se u godinama trajanja ove vrijedne akcije kroz aktivno sudjelovanje turističkih novinara iz ove regije. Specijalizirana novinarska struka čini i stručni žiri koji predlaže i dodjeljuje nagrade u 12 natjecateljskih kategorija, ali strogi i dosljedni kriteriji često i odustanu od vrjednovanja pojedine kategorije ukoliko nisu ispunjeni najviši standardi kvalitete.

Prema riječima načelnika Općine Vižinada, prije nekoliko godina donijeta je strategija razvoja turizma kroz koju se nastoji razvijati u smjeru tzv. održivog turizma kroz unaprjeđenje viših standarda kvalitete naspram masovnog turizma koji se prakticira u većim turističkim sredinama.

»Kao manja turistička sredina, moramo se isticati prije svega kvalitetom pružene usluge i mislim kako svi to dobro radimo. Primjerice, razvijamo projekt na polju kulture u vidu Centra za posjetitelje u kojem želimo gostima pokazati sve što imamo na polju naše kulturne baštine. Naravno, zbog pandemije koronavirusa to je za sada ostalo u pripremi, ali planiramo ga aktivirati sljedeće sezone i pružiti i tu dodatnu mogućnost našim gostima«, kaže Ferenac.

Polovica gostiju, koji odmor provode na teritoriju Općine Vižinada dolazi iz Njemačke, potom slijede Austrijanci, Nizozemci, Belgijanci, Slovenci i Poljaci. S trenutačnim kapacitetima ostvaruje se oko 50.000 noćenja godišnje što je, kako kaže načelnik Općine, lijepa brojka za jednu malu sredinu. Ima i gostiju iz Srbije, a također i vlasnika kuća koji ih koriste za svoj ljetni odmor.

»U svakom slučaju, nas nagrada *Prizma* obvezuje da u budućnosti budemo još bolji, osobito i prema posjetiteljima iz ovih krajeva, te ponudimo i nešto više. A tijekom dodjele priznanja obavio sam i razgovore s dijelom nazočnih turističkih novinara da smo voljni organizirati i jednu stručnu ekskurziju za ljude iz ove struke kako bi se i sami mogli na licu mjesta uvjeriti u kvalitetu naše turističke ponude. Mi smo jedna zelena oaza nadomak mora u kojoj svatko može pronaći ponešto za sebe u ponudi brojnih aktivnosti i domaćinskog eno-gastro doživljaja«, kaže Ferenac.

D. P.

Muzej prekinutih veza

Kada predmeti pripovijedaju

»Dok će neki uspomene svojih bivših veza spremi, uništiti ili možda baciti, dio je željan ispričati svoju priču te im muzej nudi priliku rješavanja emocionalnog tereta, a univerzalni kontekst sličnih iskustava pomaže oporavku i dobrobiti«, kaže Roza Zanini Mozara

Muzej prekinutih veza je muzej posvećen neuspješnim ljubavima. U njemu su izloženi osobni predmeti koje su ostavili bivši ljubavnici, a popraćeni su kratkim opisima. U početku je to bila putujuća zbirka doniranih predmeta, da bi se nakon nekog vremena ovaj muzej 2011. godine smjestio na trajnoj lokaciji u Zagrebu. Europski muzejski forum je na svečanoj dodjeli u Bremerhavenu dodijelio Muzeju prekinutih veza prestižnu nagradu *Kenneth Hudson* kao najinovativnijem muzeju u Europi. Ta se nagrada dodjeljuje muzeju, osobi, projektu ili skupini ljudi koji su pokazali najneobičnije, najsmionije i možda prijeporno postignuće koje osporava (pobija) uobičajene (opće) spoznaje o ulozi muzeja u društvu, ocjenjujući važnost javne kvalitete i inovacije kao osnovni element uspješnog muzeja.

O nastanku i radu muzeja koji je posvećen neuspješnim ljubavnim vezama razgovarali smo s **Rozom Zanini Mozara**, koja je postala dio tima Muzeja prekinutih veza u veljači 2021. godine, kao suradnica za marketing. Od tada se brine za komunikaciju muzeja i vodi sve društvene mreže, a osim što je magistra odnosa s javnošću, završila je i studij snimanja na Akademiji dramskih umjetnosti u Zagrebu, kao i program umjetničke fotografije na University of the Arts u Londonu, pa za muzej stvara skoro sav potreban vizualni sadržaj, bilo da je riječ o arhivskim fotografijama raznih događanja u muzeju, eksponatima ili raznim objavama na društvenim mrežama.

Uspomene bivših veza

»Ideja o Muzeju prekinutih veza nastala je iz osobnog iskustva. Kao što mu samo ime kaže, posvećen je neuspješnim, većinom ljubavnim vezama. Muzej su osnovali umjetnici **Olinka Vištica** i **Dražen Grubišić**, bivši ljubavnici koji su nakon prekida veze dobili ideju o kreiranju mjesta na kojem će se nalaziti razne stvari iz neuspjelih veza te su započeli priču o muzeju svojim predmetom,

malenim zečićem na navijanje. Prva izložba muzeja održana je u Zagrebu 2006. godine, tada je bila izložena mala zbirka predmeta koje su donirali prijatelji i poznanici osnivača muzeja. Nakon toga zbirka kreće na takozvanu putujuću turneju svijetom, sve do listopada 2010. godine, kada muzej službeno otvara svoja vrata na Trgu Katarine Zrinske na zagrebačkom Gornjem gradu i prvi je muzej grada Zagreba u privatnom vlasništvu«, kaže Roza Zanini Mozara, nastavljajući priču o tome čemu je ovaj muzej posvećen, što je u muzeju izloženo i što sadrži zbirka.

»Muzej pokazuje kako iz bolnog i srceparajućeg iskustva može nastati nešto kreativno i inspirativno. Dok će neki uspomene svojih bivših veza spremi, uništiti ili možda baciti, dio je željan ispričati svoju priču te im muzej nudi priliku rješavanja emocionalnog tereta, a univerzalni kontekst sličnih iskustava pomaže oporavku i dobrobiti. Svakako ne mislimo da ljudi žele izbrisati svoja sjećanja. Dobra ili loša, dio su nas. Zato muzej poštuje samoću, tugu, melankoliju kao nešto vrijedno što nas čini ljudima, nešto što nas tjera da rastemo. Zbirka sadrži predmete iz svakodnevnog života, priče o prekinutim vezama pripovijedaju nam razne stvari, doniran je veliki broj vjenčanica, prstenja, pisama i slično, a u muzeju se mogu

vidjeti i dreadlocks, igračke, bicikla... Svaki predmet ima značenje i utjecaj prvenstveno na osobu čiji je bio, a anonimnom posjetitelju je trivijalan i bez posebnog značenja, ali priča uz njega daje mu život i na neki način omogućuje posjetitelju razgovor s potpunim neznancem, čak i utjehu u saznanju da svi prolazimo kroz buru emocija kada je u pitanju ljubav.«

Muzej u trajnom nastajanju

Rosa Zanini Mozara kaže da je zbirka počela nastajati 2006. godine s prvom izložbom i putovanjima, a donacije stižu skoro svakodnevno.

»Neki donirani predmeti su noviji, dolaze iz tek prekinutih veza, ali imamo i predmete koji su puno stariji, priče koje su se dogodile tijekom Drugog svjetskog rata, portretni crtež i kutiju s bojicama o vezi koja se događa od listopada 1903. do 1920-ih, razglednicu iz 1919. godine...«

Interesiralo nas je prilikom ovog razgovora je li ovaj muzej projekt u trajnom nastajanju i je li Muzej prekinutih veza umjetnički koncept?

»Muzej nudi poetsko rješenje za nešto s čime smo se svi susreli jednom u životu: prekid. Darujući svoje predmete muzeju, ljudi se mogu osloboditi svojih priča. Daju im drugi život na mjestu gdje njihove priče mogu pronaći novu dimenziju. To je način da odamo počast onome čega više nema i da odamo bol. Da, muzej je u trajnom nastajanju, jer osobe koje se žele riješiti emocionalnog tereta doniraju svoje predmete nama. Rekla bih da muzej jest umjetnički koncept, jer je kreiran od strane dvoje umjetnika. Teško je definirati ga s obzirom na to da ne izlaže umjetničke radove,

čak i ako neke od donacija to zapravo jesu. Umjetnost je često subjektivna, a eksponati u muzeju su svjedočanstva o tome kako volimo i gubimo. Briše se granica između umjetnosti i života. Muzej je vrlo specifičan i može dotaknuti ljude osjetljive na umjetničko-kulturni svijet, ali i druge. Svi su barem jednom, ili će tek u budućnosti doživjeti prekid, pa ih koncept može taknuti.«

Muzej je od svog početka posjetio više od pedeset gradova po cijelom svijetu, istovremeno stvarajući kolekciju koja se stalno razvija. Putujuće izložbe sastoje se od donacija iz grada koji se posjećuje te se one izlažu zajedno s međunarodnom zbirkom.

»Tako smo, između ostalih, posjetili Argentinu, Singapur, Novi Zeland, Japan, Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju, Filipine, Sloveniju, Južnoafričku Republiku, Tursku, Ujedinjeno Kraljevstvo i Sjedinjene Američke Države.

Primjerice, više od 30 predmeta donirali su građani Berlina kada je izložba posjetila njihov grad 2007. godine. Posljednja putujuća izložba bila je ove jeseni u Aveiru u Portugalu«, kaže naša sugovornica.

Zvonko Sarić

Nastanak neobične zbirke

Muzej su osnovali dvoje umjetnika iz Zagreba – filmska producentica Olinka Vištica i akademski slikar Dražen Grubišić, koji su bili u vezi od 1999., do 2003. godine, a nakon što su prekinuli nisu znali što napraviti sa svim stvarima koje su im preostale nakon veze. U šali su razmišljali kako otvoriti muzej u kojeg bi sve predmete mogli smjestiti. Tri godine kasnije Grubišić je pozvao Višticu kako bi je podsjetio na tu zamisao. Nakon tog razgovora oboje počinju moliti svoje prijatelje da doniraju predmete koji su im ostali nakon raskida svojih veza, čime je ta neobična zbirka i rođena. Prvi je put prikazana 2006. godine u Gliptoteci HAZU-a u sklopu 41. Zagrebačkog salona.

Demografski oporavak

Jedan od usvojenih ciljeva najbrojnije i vladajuće stranke je na jednom sastanku, u okviru pripreme za izboru skupštinu, bio i »demografski oporavak« Srbije. Ako ja »dobro razumem srpska jezika«, onda je naša patria »demografski bolesnik« kojem treba prvo liječenje, a potom i oporavak, tj. izlječenje. U tom cilju odmah je donesena odluka da svaka žena koja rodi prvo dijete, umjesto sto tisuća dinara dobije trostruku sumu u trenutku kada rodi novog stanovnika/cu ove divne države (vrijedi od sljedeće godine). Bravo napredniji članovi naše zemlje, pronašli ste rupu na kraju cijevi! Takvo rješenje ovog problema je jednostavno: ponudimo više novca, i žene će odmah dobiti želju da rađaju potomke. Sjetio sam se vica: odu miševi u jedan znanstveni institut naručiti studiju o tome kako će znati kada dolazi mačka da ih lovi. Ubrzo su dobili kratak odgovor: »mački treba okačiti zvonce za rep«. Miševi su upitali: »kako ćemo to uraditi«? Naučnici odgovoriše: »mi smo problem riješili teoretski, izvođačko rješenje nije naš problem«. Istinu da vam velim, posljednjih dana nisam mnogo čuo o rješenju ovog problema, koji nije nastao »jučer« kao npr. pandemija novog virusa. Problem je nastao prestankom ratnih sukoba na prostoru bivše SFRJ, kada su prestale masovne migracije. Znači, otprilike prije dva desetljeća. Naravno, ja nisam demograf, ali budući da se bavim razvojem gradova i naselja, dobili smo osnovnu naobrazbu iz demografije, jer se, npr. prilikom dugoročnog planiranja, urbani planovi rade za period od 10-20 godina. Iz tih razloga trebalo bi svakih deset godina popisati stanovništvo i broj kućanstava, što naša patria ne čini baš redovito. Bitna je i tzv. starosna struktura stanovnika zbog budućih građenih objekata socijalne službe: vrtića, škola ili domova za stare, bolnica itd. Kao što vidite, nije rješenje jednostavno: samo »okačiti mački zvono na rep«. Ni građenje, bolje rečeno obnova i proširenje postojećih prometnica problem demografskog manjka na državnoj razini to ne rješava.

Migracije su rješenje?

Opadanje prije svega radno sposobnog stanovništva, da ostanemo samo na starom kontinentu, problem je i u okviru članica EU. Primjerice, Njemačka je to probala riješiti na stari oprobani način: budući da ima manjak radne snage, jer su »iscrpjeli istočnoeuropske zalihe«, pomislili su da iz nerazvijenih, ratovima obuhvaćenih područja Azije i Afrike treba »pozvati« radnu snagu, jer tamo, usprkos ratovima, ima viška stanovnika. Neki su to nazvali »kulturom dobrodošlice«, no kako izgleda, stara imperijalistička taktika da iz kolonija uvozimo jeftinu radnu snagu (da ne kažemo robove) ne donosi očekivane rezultate. Unutar EU postoji i nesuglasnost u rješavanju ovog problema. Naročito su protiv »uvoza migranata« bili oni ratne izbjeglice ili ekonomski

migranti. Susjedna Mađarska već duže vrijeme provodi »prijateljsku obiteljsku državnu politiku« raznim poticajima, prije svega porodicama s više djece. Lider vladajuće stranke već odavno je ovako sažeo politiku svoje partije: »jedan dom (porodica), dva roditelja, tri djeteta i četiri kotača (automobila)«. Naravno, probali su provoditi jednostavan zakon demografije: »da bi se održao broj stanovnika na istom nivou, potrebno je po porodici imati u statističkom prosjeku 2,5 djeteta«. To praktično znači dvoje ili troje djece u fami-

Palički tobogani čekaju djecu

liji. U ovom slučaju broj stanovnika stagnira – niti raste, niti opada, a s troje (ili) više djece u prosjeku u porodici možda bi bio i izvjestan rast stanovništva.

Kakva je situacija u našoj patriji?

Ako blago formuliramo (što se demografije tiče) – situacija uopće nije ružičasta, bez obzira na mudro-blebetala ružičaste TV postaje. Po nekima, broj stanovnika Srbije svake je godine manji za oko 60.000 ljudi. Starosna struktura stanovnika je također nepovoljna, trenutno je (podaci iz 2019.) prosječna starost 43 godine, ali raste broj starijih iznad 65 godina (za 33%). Jedan od ciljeva demografskog oporavka je recimo to da bismo imali radnike koji će nam zarađivati penziju. Takvo nekakvo objašnjenje sam čuo od (zasad do izbora) Dvostrukog Predsjednika. Znači, prosečna starost raste a time i broj »izdržavanih«. Što se umirovljenika tiče (bar po teoriji), oni nisu »izdržavani« – trebali bi živjeti od »ušteđevine«, tj. od penzije (drugo je pitanje njen iznos) koja je uplaćivana u jednu »državnu banku« (penzijski fond) dok su bili zaposleni. Mislim da je vrijeme da se više ne pitam »kako okačiti zvonce«, zbog godina ne mogu aktivno sudjelovati u »demografskom oporavku«. Idem pogledati neki romantični film, i tako u mislima dajem podršku našim mladima koji su zreli za ovaj teški, ali veličanstveni zadatak za našu patriju.

Sam svoj poštar

Zabit se u ovim krajevima nekada davno plastično opisivala rečenicom »tamo gdje medvjed donosi poštu«. Bilo je, naravno, i sažetijih i eksplicitnijih naziva za zabačena mjesta, ali ih zbog njihove »naravi« u ovom tekstu nećemo spominjati. U svakom slučaju rečenica, »tamo gdje medvjed donosi poštu« odnosila se na brdsko-planinska, tj. pasivna područja; područja koja su daleko od »civilizirane« i razvijene ravnice.

Gledano današnjim mjerilima, i izvan Subotice bilo je zabiti do kojih se za lošijeg vremena teško ili nikako stizalo, jer su blato ili smetovi to jednostavno onemogućavali. Ali, i u takvim zabitima još davno, davno jedna je carica zamislila da im treba udahnuti duh civilizacije i tu svoju zamisao provela u djelo kroz, recimo, podizanje škola na svakih če-

tiri-pet kilometara ili pak uređivanje atarskih putova. Kao što smo rekli, bilo je to davno, ali malobrojni svjedoci-objekti i putovi još su tu. Istina, porušeni i zapušteni, ali svjedoci – našeg odnosa prema njima.

Upravo zbog takvog odnosa situacija se od prije pedesetak godina drastično promijenila: zbog nemogućnosti uvođenja električne energije i neodržavanih putova nestali su čitavi šorovi salaša, a njihovi vlasnici preselili su se u sela ili grad, rušeći svoja staništa ili ih ostavljajući da se sami sruše. Sa stajališta »dijalektike« sve to djeluje posve normalno i prirodno: svijet se mijenja do sada neviđenom brzinom, a čovjek, ukoliko želi opstati, tim se promjenama mora prilagoditi.

Što, međutim, ukoliko se neke promjene događaju u obratnom smjeru, odnosno ako se kreću ka vremenu **Marije Terezije**? Što ako ljudi imaju struju, vodu, internet, dva auta u dvorištu, i *fergusona* i *johndeera*, asfaltiranu cestu..., a opet im nešto fali? Nešto što se u suvremenom svijetu podrazumijeva. Što, recimo, ako im određena vrsta liječnika u selo ne dolazi ni svakog osmog četvrtka ili pak nemaju poštara?

»Ništa«, reći će država ili lokalna samouprava, »neka se snalaze kako umiju«.

Ako ste kojim slučajem čitatelj iz Male Bosne ili pak Tavankuta, prepoznat ćete da se rečeno odnosi upravo na

vas, jer u selu nema ni doktora ni poštara ili nedostaje bar jedno od ova dva.

U pravoj, životnoj, reportaži – onoj koja se ne bavi veličanjem gospodarskih uspjeha, povijesnim mitomanijama, nostalgичnom tradicijom i »(o)čuvanjem identiteta« – kolega **Siniša Jurić** nedavno je zagrebao malo ispod tog ispraznog sjaja i odmah naišao na realne probleme s kojima se svakodnevno susreću, recimo, stanovnici Tavankuta. Iz navedene reportaže saznali smo apsurdnu činjenicu da stanovnici toga mjesta sami moraju odlaziti po svoju poštu u Poštu u centru sela, jer poštara nema! Drugim riječima, svatko je sam svoj poštar, jer mu poštu na kućnu adresu nema tko donositi.

Tko makar malo poznaje Tavankut zna da je riječ o izrazito razvedenom području kom gravitiraju Skenderovo, Gornji Tavankut (sa svim svojim »krajevima«), Čikerija, Mirgeš, Dikanovac... i da u tim naseljima živi bar isti broj ljudi kao i u »centru« – Donjem Tavankutu. I bez poznavanja Tavankuta i njegove okolice, a na temelju nabrojanoga, nije teško zaključiti kako je riječ o prostorno velikom području i ako ste žitelj nekoga od naselja izvan »centra« treba vam pristojno vrijeme da u radno vrijeme stignete do zgrade Pošte i tamo od djelatnika, strpljivo čekajući u redu, saznate odgovor na pitanje »jel stiglo što god za mene?«.

Da je, kao nekada, riječ o privatnim pismima ili razglednicama s ljetovanja – ni brige! Koji dan tamo ili ovamo i tako ne mijenja suštinu napisanoga. Ali kako znamo da se danas najveći dio poštanskih pošiljaka tiče računa koji građanima mjesečno stižu na naplatu, razloga za brigu itekako ima. Po svjedočenjima Tavankučana iz reportaže, *Elektrodistribuciju*, MTS i slične kompanije nije ni najmanje briga ima li tko raznijeti njihove račune na adrese na koje ih šalju: rok za plaćanje jasno je naznačen, a kako će to biti provedeno u djelo nije njihova briga.

Kako je, onda, moguće da u zlatnom dobu svakodnevnog otvaranja novih pogona i masovnog zapošljavanja sretnih građana u jednom selu fali dva-tri poštara? Djelovat će možda čudno, ali odgovor bi mogao biti jednostavan: uvjeti rada i odgovarajuća plaća. Tko je, naime, lud svakodnevno se na kiši prati i na vjetru sušiti po zabitima Čikerije ili Kurvanjskog kraja za tridesetak tisuća dinara mjesečne naknade kad se isti novac (ili još i više), uz malo sreće, može zaraditi, recimo, pravim ubađanjem na tiket ili nekim drugim unosni(ji)m poslom. U takvoj situaciji ni Tavankučanima ne preostaje ništa drugo do li uzdati se u sreću i nadati se da će se **Božanski** i drugi put ukazati među njima i nakon asfaltiranja dvije ulice, u selo dovesti i dva-tri poštara! Živa, zdrava, vesela i radna.

Z. R.

Predavanje o slavonskom kulenu i šunki

Od tradicije do certifikata

i zemljopisnog podrijetla EU. To je 17. proizvod iz Hrvatske na toj listi.

Zvonarević je govorio i o procesu proizvodnje kulena, ali i certifikacije. Kako je kazao, za osiguravanje markice izvornosti bitan je cijeli proces: od samog uzgoja svinja pa do finalnog proizvoda. Sve je, kaže, bitno: i rasa i način hranjenja. Koliko se kulena može dobiti od jednog svinčeta i to ovisi o kilaži samo svinčeta.

Da bi se došlo do certifikata sa žigom, kulen mora biti napravljen po strogim specifikacijama kvalitete. Od sastojaka koji idu u slavonski kulen su: paprika ljuta i slatka, sol i češnjak. Nije bitno koliko se kulen suši nego kako. Kada je velika vlaga u zraku, onda je najbolje dimiti kulen. Poslije toga stavlja se u komore gdje se nastavlja sušiti pod određenom temperaturom. Za jesti je spreman nakon šest mjeseci zrenja.

Bilo je riječi i o proizvodnji šunke. Zvonarević je nazočne upoznao kako šunku obraditi, koliko mora biti u salamuri, kako je sušiti i poslije zaštititi, a to, kako je pojasnio, nije jednostavno.

Jedna od bitnih stvari u proizvodnji kulena i šunke je drvo na kojem se suši meso, a to je bukva.

Suorganizator ovog predavanja u Vajskoj bio je pročelnik za poljoprivredu Vukovarsko-srijemske županije **Andrija Matić**. Nakon prezentacije nazočni su mogli i uživati u ovim slavonskim delicijama.

A. Š.

U organizaciji HKU *Antun Sorgg* iz Vajske, u mjesnoj župi sv. Jurja u nedjelju, 28. studenoga, održano je predavanje o slavonskom kulenu i šunki. Glavni predavač bio je **Adam Zvonarević** iz Starih Mikanovaca u Hrvatskoj. Stočarska udruga *Utvaj* iz toga sela radi na očuvanju tradicijske proizvodnje kulena i šunke. Proizvodnja kulena u Slavoniji tradicija je stara više od dvjesto godina, a kulen je važan izvor prihoda nekih poljoprivrednih gospodarstava. Europska komisija odobrila je 2017. zahtjev da »Slavonski kulen / Slavonski kulin« uđe u Registar proizvoda zaštićenih oznaka izvornosti

Drugo osposobljavanje u okviru *Erazmus+* projekta *Otvorene ruke*

Stvaralaštvo i digitalni alati

U okviru *Erazmus+* projekta *Otvorene ruke* – s tradicijom u moderno, u Preboldu, u Sloveniji od 25. do 28. studenoga organizirano je drugo osposobljavanje aktivnosti učenja i podučavanja pod naslovom »Aktivirajmo s(v)e«. Predstavnici – nastavnici organizacija i umjetničkih sekcija predstavili su rad svojih organizacija i razmijenili dobre prakse djelovanja na području umjetničkog stvaralaštva i digitalnih sadržaja. Spoj tradicije i modernog bila je opet glavna tema, a program je sadržavao više radionica.

Radionice su vodili predstavnici partnerskih organizacija: **Tomi Prosnik** (osnove digitalne komunikacije i IKT alata sadašnjosti), **Maja Milas** (projektni menadžment), **Miha Erič** (linorez i grafička umjetnost), **Izar Lunaček** (ilustracije i moderne tehnologije), **Andreja Vivoda** (koncepti dobrog stvaralaštva), **Zorana Unković** (kvalitetni pristupi modernom stvaranju), **Damir Hauptman** (nove tehnologije i kombinirani online sadržaji) te **Ladislav Suknović** (tradicionalna umjetnost i očuvanje kulturne baštine).

Voditelj projekta *Otvorene ruke* u ime slovenskoga Zavoda **Burja Damir Hauptman** kaže kako su unatoč nepovoljnoj epidemiološkoj situaciji i restriktivnim mjerama na lokalnoj razini ipak uspjeli provesti druge po redu projektne aktivnosti učenja, podučavanja i osposobljavanja nastavnog osoblja i kreatora nastavnog programa.

»Već u samom nacrtu projektne ideje za mjesto našeg susreta odabrali smo Prebold, gradić od 1.500 stanovnika koji leži nekih 15 km zapadno iz Celja, trećeg najvećeg slovenskog grada. Svrha susreta i aktivnosti je pronaći pravi prostor za uspješnu razmjenu dobrih praksi svih naših projektnih partnera u smislu organizacije rada, metodologije rada i samog sadržaja. Za vrijeme druženja napravili smo šest višesatnih edukacijskih radionica na različite teme bliske projektu te nastojimo poboljšati znanja i vještine našeg nastavnog osoblja kako bismo po metodi 'Train the trainers' prenosili to novo stečeno znanje u vlastite programe obrazovanja i tako stvarali pozitivan utjecaj na naše ciljane grupe. Osnaživanje seoskih žena, osnaživanje osoba manjinskog podrijetla i izgradnja mostova s većinskim stanovništvom dio su širih ciljeva našeg projekta, a njegov srednji cilj je pokazati da umjetnost i kreativnost, čak i u kriznim vremenima poput ovog s pandemijom covid-19, pružaju priliku, nadahnuće i motivaciju za stvaranje i promicanje različitih oblika umrežavanja i obrazovanja. Ovog smo puta malo više

vremena odvojili i za bolje upoznavanje s digitalnim alatima i korištenjem određenih IKT platformi koje nam mogu pomoći u poboljšanju naših radnih procesa. Svakako je uz dodatno stjecanje digitalnih kompetencija velik dio naših aktivnosti bio usmjeren i u stvaralačke procese, kreaciju novih potencijala na području umjetnosti te korištenje različitih tehnika rada. Za veliko zanimanje i odaziv na naš događaj zahvalni smo svim partnerima. Za sudjelovanje se tražilo i po koje mjesto više, što je još jedan znak da projekt ide u dobrom smjeru i da svi partneri osjećamo pripadnost projektu te ostvarivanje svih projektnih ciljeva«, kaže Hauptman.

Projekt *Erazmus+ Otvorene ruke* – S tradicijom u moderno započeo je u travnju 2021. i traje do travnja 2023. godine. Partnerske organizacije u projektu su: Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame Tavankut (Srbija), Likovni centar Vivoda, Zagreb (Hrvatska), a nositelji projekta i domaćini su Zavod Burja Rimske Toplice (Slovenija).

I. D.

GODIŠNJI KONCERT FOLKLORNOG ODJELA
HKC-a "Bunjevačko kolo"

03.12. i 05.12. 2021.

19 sati

Velika dvorana centra

MEMENTO

ULAZNICE SE MOGU REZERVIRATI PUTEM TELEFONA +381 64/65 90 635 SVAKOG RADNOG DANA OD 08 DO 14 SATI

ORGANIZATOR:

POKROVITELJI:

OSJEČKO BARANJSKA
ŽUPANIJA

AMINUS DA CULTURA
KULTURNI CENTAR

MEĐUSKI
POKROVITELJI:

Dani hrvatske kulture u Somboru

Marama s gukama, štofana, komošna

Udruga građana *Urbani Šokci* iz Sombora organizirala je svoju redovitu manifestaciju Dani Hrvatske kulture. U prvom dijelu na izložbi pod nazivom »Fragmenti«, koja je priređena u Gradskom muzeju u Somboru, u tri tematske cjeline prikazan je način povezivanja Hrvatica Šokica u Monoštoru, rad udruge, a postavljena je i izložba u povodu 150. obljetnice *Bunjevačkih i šokačkih novina*.

»Ako je sprimita u svilenu suknju, mlada žena može povezat s gukama maramu. Kada se Šokica sprimi svečano, poveziva se štofana marama. U korizmi se poveziva komošna marama«, kaže **Eva Pašić** o »pravilima« povezivanja u Monoštoru. Sve to prikazano je na izložbi fotografija »Kitenje i povezivanje marama monoštorskih Šokica«.

»Uradili smo fotografije na kojima je prikazano kako su se nekada povezivale djevojke, mlade žene i stare žene. Tu su i *kitenja* i pokrivanja male djece. Fotografi-

je su snimljene za ovu izložbu i prikazuju kako je način povezivanja i odabir marama ovisio od prigode, uzrasta, doba godine, blagdana«, kaže predsjednica UG *Urbani Šokci* **Marija Šeremešić** i dodaje da nakon izložbe slijedi i knjiga s fotografijama i opisom.

Dio programa bila je i izložba 150. obljetnica *Bunjevačkih i šokačkih novina*, koju je otvorio predsjednik KD-a *Ivan Antunović* **Josip Štefković**.

»Dajemo maksimalnu potporu svim manifestacijama koje promoviraju i jačaju naš identitet«, kazala je **Du-bravka Severinski**, koja je manifestaciji nazočila u ime Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Rad udruge, koja postoji 13 godina, prikazan je na izložbi »Trinaest godina je već«, a prikazane su knjige i zbornici koji su objavljeni u nakladi *Urbanih Šokaca*, katalozi, pozivnice i plakati.

U kulturno-umjetničkom dijelu programa sudjelovali su HGU *Festival bunjevački pisama* iz Subotice, ŽPS *Kraljice Bodroga* iz Monoštora, HKUD *Vladimir Nazor* i GKUD *Ravangrad* iz Sombora.

Z. V.

Simpozij posvećen životu i djelu s. Amadeje Pavlović (1895. – 1971.)

Uzor u življenju kršćanskih ideala

Među 15 izlagača bili su i povjesničar mr. Dominik Deman i diplomirani menadžer u medijima Petar Pifat, obojica iz Petrovaradina

Da petrovaradinski Hrvati ne zaboravljaju svoje ne malobrojne velikane, svjedoči i njihov doprinos u ovogodišnjem obilježavanju 50. obljetnice smrti **Karoline Pavlović** (1895. – 1971.), redovničkog imena časne majke **Marije Amadeje** čiji život i djelo raznim programima časne sestre redovnice iz zajednice Milosrdnih sestara svetoga Križa u Đakovu kojoj je Amadeja za života pripadala, štoviše bila i njenom poglavaricom. Čuvanje spomena na majku Amadeju, uz isticanje njezina velikog doprinosa, zasluga i primjera života u redovničkom zajednici imalo je svoj vrhunac u programu stručno-znanstvenoga simpozija koji je prošle subote, 27. studenog, organiziran u Središnjoj nadbiskupijskoj i fakultetskoj knjižnici u Đakovu.

Među 15 izlagača, mahom doktora povijesnih znanosti i teologa, bili su i povjesničar mr. **Dominik Deman** i diplomirani menadžer u medijima **Petar Pifat**, obojica iz Petrovaradina.

Povijesne prilike

Stručni dio simpozija, program njegove prve od tri sesije naziva »Život i djelo majke M. Amadeje prije preuzimanja poglavarske službe« započeo je upravo izlaganjem povjesničara Dominika Demana koji je govorio na temu »Petrovaradin krajem modernoga doba (XIX./XX st.)«. Pošavši od prikaza zemljopisnog položaja Petrovaradina, tumačenja najranijih poznatih epoha i kultura koje su se osvajačkim pohodima smjenjivale na tome prostoru, pa sve do habzburške vladavine novoga vijeka koja je, uz Rimokatoličku crkvu, dala urbanističku vizuru i katoličko-duhovni identitet samom naselju, on se u svome radu nadalje zadržao na predstavljanju gospodarskog i sociokulturnog razvoja grada.

Spominjući brojne hrvatske i katoličke kulturne i prosvjetne udruge koje su tijekom 19. i 20. stoljeća djelovale u Petrovaradinu, svojim je kazivanjem u nastavku izlaganja istaknuo i velika imena kulturne scene Petrovaradina toga doba (poligrafa **Iliju Okrugića**, skladatelje i prosvjetne djelatnike **Franju Štefanovića** i **Stanislava Prepreka**), ubrajajući među velikane i časnu majku Amadeju Pavlović.

Obitelj, djetinjstvo i mladost

Izlaganjem Petra Pifata zaokružena je cjelina prikaza Amadejina dijela života u njezinu zavičaju, obližnjim naseljima i općenito Srijemu unutar granica Srbije, svedena na stručni rad pod nazivom »Karolina Pavlović – obitelj, djetinjstvo i mladost«, koji je izlagatelj napisao uz svesrdnu pomoć časne sestre Milosrdnih sestara sv. Križa dr. sc. **Jasne Kristine Mijatović**, predsjednice Organizacijskog odbora za održavanje ovoga simpozija. Auditoriju

je u ovom izlaganju predloženo više pojedinosti o Amadejinom zavičaju kroz citiranja njenih osobnih zapisa sačuvanih u samostanskom arhivu, a vezanih za sjećanja koja je gajila na najranije djetinjstvo, odrastanje u obiteljskoj kući, privrženosti prema zavičaju i najbližima te duhovnom sazrijevanju čiji je krajnji ishod bio njezin odabir redovničkoga puta. Među zanimljivim podacima koji su se mogli čuti u ovome predavanju, vrijedno je istaknuti da je Karolina odrastala u tradicionalnoj petrovaradinskoj vinogradarskoj obitelji skromnih materijalnih prilika, uz petero braće i sestara. Po završetku tri razreda niže i tri razreda više pučke škole u rodnome mjestu, u Novome

Knjige, mjuzikl, spomen-ploča

Iako je simpozij bio najveći i najznačajniji događaj koji su organizirale, to nije bio i jedini program kojim je Zajednica sestara ove godine odala počast pokojnoj sestri i majci Amadeji. Naime, izdana je prigodna slikovnica o majci Amadeji koja je tiskana za djecu nižih razreda osnovne škole, napisan je i u više gradova izveden mjuzikl *Amadea*, objavljena je knjiga o duhovnom životu majke Amadeje *Ja služim Bogu*, a u kolovozu ove godine postavljena i spomen-ploča u njenu čast, u župnoj crkvi sv. Roka u Petrovaradinu gdje je krštena i stjecala prve pouke u vjeri.

Sadu je pohađala i dva razreda Državne ženske građanske škole te jednu godinu Trgovačke škole. Prema osobnom pisanom svjedočenju, svaki dulji boravak izvan kuće približavao ju je Bogu kojemu je govorila sve što joj je bilo na srcu. Nakon školovanja koje joj je dobrim dijelom omogućila najstarija sestra **Marica**, Karolina se uposlila kod kotarske oblasti u Zemunu gdje joj je rođak radio kao činovnik. Bila je zadovoljna što konačno može sama zarađivati za kruh, ali i sretna što je tamo postala članicom sekcije Marijine kongregacije koja se brinula da se siromašne katoličke djevojčice pouči u kršćanskoj vjeri. O svom duhovnom pozivu svjedoči: »Oduvijek sam osjećala veliko poštovanje prema časnim sestrama i smatrala sam ih za bića, koja ne pripadaju ovoj zemlji. Promatrala sam ih u crkvi i raspitivala se za redovnički život i došla sam do zaključka da je redovnički život najidealniji. Držala sam da je svaka redovnica imala posebno nadahnuće od dragoga Boga, da dođe u samostan i bilo mi je žao, što i meni takovo nadahnuće ne dođe. Jednom sam to rekla ispovjedniku, pa kad mi je on rastumačio da je već ta spoznaja, da je redovnički život najidealniji i želja za tim životom, dovoljan poziv za redovnički stalež, bila sam upravo presretna.« U samostan je ušla 4. studenog 1922. godine.

Različiti aspekti

Teme koje su ostali predavači obradili u ovoj sesiji odnosili su se na one vezane uz Amadejinu osnovnu i stručnu izobrazbu, redovničku formaciju i njezin odgojno-obrazovni rad. U drugoj sesiji simpozija naslovljenoj »Život i djelo majke M. Amadeje za vrijeme poglavarske službe« mogla su se čuti izlaganja na teme poput »Socio-eklezijalni kontekst u vremenu majke M. Amadeje Pavlović«, »Uloga majke M. Amadeje u spašavanju Židova«, »Majka M. Amadeja Pavlović – Pravednica među narodima«, »Biskup Antun Akšamović – pomoćnik i zaštitnik Milosrdnih sestara sv. Križa«, »Provincijalna poglavarica iza 'željezne zavjese': majka M. Amadeja Pavlović i komunističke vlasti u Jugoslaviji«.

Posljednje razdoblje predavanja o majci Amadeji, naslovljeno »Pisana ostavština majke M. Amadeje« bilo je posvećeno njenoj korespondenciji s tadašnjim kardinalom, nadbiskupom **Alozijem Stepincem**, milosrdnim odnosom m. Amadeje i episkopa **Varnave Nastića**, Amadejinoj korespondenciji sa sestrom **M. Kasildom Vidočić**, prikazu duhovno-psihološkog profila majke Amadeje prema iskazima živućih svjedoka, kao i arhivističkoj obradi njezine ostavštine.

Nakon simpozija služena je pontifikalna sveta Misa u Samostanskoj crkvi Presvetog Srca Isusova u Đakovu koju je u zajedništvu s više svećenika predvodio đakovačko-osječki nadbiskup mons. **Đuro Hranić**.

Pravednica među narodima

Priznanje Pravednica među narodima dodijeljeno joj je posthumno 2009. godine od države Izrael za spašavanje židovske djevojčice **Zdenke Bienenstock Grünbaum** tijekom holokausta u Drugom svjetskom ratu. U Zajednici Milosrdnih sestara svetoga Križa i nakon pola stoljeća od smrti Amadeja će ostati posebno upamćena kao jaka žena, sestra i majka istinske ljubavi, svetosti i hrabrosti koju je pokazivala u obrani dostojanstva i časti svojih sestara u onim teškim vremenima pod komunističkom vlašću čija je ideološka ruka otvoreno provodila teror nad Crkvom i njenim službenicima. Kako ističu u Zajednici Milosrdnih sestara sv. Križa, najjaču stranu Amadejinih zasluga vide u beskompromisnim stavovima koje je zauzimala spram komunističkog režima u poraću, kako u zauzimanju za sestre i njegovanje dobrog duha u zajednici tako i u očuvanju redovničkoga identiteta i kršćanskih ideala, vrlo razboritog ponašanja u delikatnim situacijama, napose kada se od sestara koje su djelovale u bolnicama tražilo da redovničku odjeću zamijene civilnom, ali i kada su gubile svoje službe u prosvjetnim institucijama novonastale države, čime je i njihova materijalna egzistencija dovođena u pitanje.

Loza Amadejine obitelji Pavlović, na žalost, se ugasila, jer od njenih petero braće i sestara, samo je brat **Franjo** zasnovaobitelj, ali bez potomstva. Dvije sestre **Marica** i **Agneska** nisu se udavale, brat **Viktor** umro je prerano od tuberkuloze u 15. godini života, a brat **Josip** bio je također Bogu posvećena osoba, duhovnik u Bogoslovnom sjemeništu, profesor filozofije na Visokoj bogoslovnoj školi, vrlo uzoriti svećenik i dugogodišnji župnik u Vin-kovcima.

Simpozijumu u Đakovu nazočili su i ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Tomislav Žigmanov**, zamjenik tajnice za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama APV-a **Goran Kaurić** i predsjednik HKPD-a **Jelačić** iz Petrovaradina s nekolicinom članova udruge **Mirko Turšić**.

Prema riječima organizatora, u završnoj fazi je i izrada Zbornika radova sa simpozija koji će, kako je u planu, iduće godine biti predstavljen i u Amadejinom rodnom Petrovaradinu.

M. Kraj

Povrće iz Opova za beogradsku tržnicu

Obitelj Kirhner iz Opova treću generaciju bavi se povrtlarstvom. Posao je prije 60 godina počeo Zlatimirov otac, nastavio on, a sada je uz njega u tom poslu i sin Stevan. I naravno cijela obitelj, jer je povrtlarstvo posao koji traži više pari ruku

Prisjećajući se početaka **Zlatimir Kirhner** kaže kako je njihova povrtlarska priča počela kada je otac izašao iz kuće i otpočeo samostalni život. Odlučio se baviti povrtlarstvom, a tržište su bili potrošači u Beogradu, koji je od Opova udaljen oko 35 kilometara. Njegovi roditelji uglavnom su proizvodili kupus, krumpir, bundevu, ciklu... Zemlje nije bilo puno, pa nije bilo ni velikog izbora već raditi ono što se najviše može isplatiti.

»Tih 50-ih godina, kada su roditelji počeli uzgoj povrća, nisu imali ni traktor ni automobil, već su robu na Kalenić pijacu u Beograd vozili konjskom zapregom. Iz Opova se kretalo navečer, da bi se ujutru rano bilo u Beogradu. Kasnije smo kupili traktor, što je svakako olakšalo put za Beograd, jer smo stizali za sat i pol. Poslije automobil, kamion«, priča Zlatimir.

Sa suprugom **Marijom**, koja se iz Kukujevac udala u Opovo, on je počeo kupovati zemlju, širiti proizvodnju, kupovati strojeve.

Proizvodnja na otvorenom

Način transporta robe do beogradskih kupaca je napredovao, ali ono što na ovom gospodarstvu ne mijenjaju je proizvodnja – i dalje se povrće proizvodi na otvorenom,

a platenik koriste samo za proizvodnju rasada. Kao i u vrijeme Zlatimirovih roditelja, i danas se sva proizvodnja proda na tržnici u Beogradu. Iako zarada nije kao nekada.

»U Beograd smo robu vozili utorkom, četvrtkom i subotom. Dan ranije smo se pripremali i pakirali za prodaju. Trudili smo se da nedjelja bude neradni dan. Pamtim godine kada smo samo od sitnog novca iz dnevnog pazara mogli kupiti bačvu nafte. Ali nema više tih vremena i sve je manje isplativo baviti se ovim poslom. Za odlazak i povratak treba mi 10 do 12 litara goriva, pa ulaz na tržnicu, a kilogram cikle je 30 dinara«, priča Zlatimir i dodaje da ne samo da je zarada nekada bila bolja, već je i drugačija bila proizvodnja – s manje ulaganja i manje kemije.

Tu nema matematike, kaže Zlatimir, a trenutačna računica ide u pravcu smanjenja površina pod povrćem. »Samo za vađenje cikle ove jeseni moramo platiti 1.000 eura, tu su i troškovi zalijevanja, a cijena je, već sam rekao 30 dinara«, kaže ovaj opovački povrtlar koji ima i objašnjenje zašto se i dalje drži proizvodnje na otvorenom.

Kaže, ulaganja u podizanje platenika su velika, povrće koje se ubere iz platenika već sutra mora biti na trž-

nici, pa trenutačno ne vide računicu u takvom poslovnom pothvatu.

Desetljeća za tezgom

Sa Zlatomirom je suglasan i sin **Stevan**, koji u ovom obiteljskom poslu ne vidi neku perspektivu. Kaže, osuđeni su na prodaju na tržnici, jer da bi se ušlo u velike trgovinske lance potrebne su velike količine robe, što oni trenutačno ne mogu ispoštovati, a drugi problem su rokovi plaćanja. Izbjegavaju Kirhnerovi i prodaju na veliko, jer kažu tu velike zarade nema i više zaradi preprodavač nego proizvođač. Zato se drže prodaje na tržnici koja jeste teža, ali novac se dobija odmah, a i cijena je bolja. Za tržnicu je zadužen Zlatimir, a među kupcima su i oni koji nekoliko desetljeća kupuju baš opovačko povrće.

»Mnogi poznati su kupovali kod mene. Recimo slovenski političar **Janez Janša**. Ne mogu kazati da su tržni centri utjecali peviše na našu prodaju. Oni koji hoće kvalitetnu robu i dalje dolaze na tržnicu. Jedino se žale nakupci koji kupuju na tržnici robu od nas, skupo im je, a ja im kažem – pa idite onda i kupite u *Maxiju*. Ove jeseni kupus je tražen i na cijeni je. Znaite, ono što se traži uvijek se može prodati po dobroj cijeni, a ono što se ne traži to doslovno nudiš. Nema pravila, svaka sezona je drugačija, pa i svaki dan na tržnici je drugačiji. A i tržnice nisu više kao nekada. Sretan sam kada krenem kući i zatvorim prazan kombi«, kaže Zlatimir koji za svakog odlaska u Beograd odveze tonu, do tonu i pol robe.

U njihovim skladištima su krumpir, luk, cikla, poriluk, cvjetača, bundeva. Zlatimir kaže da je najlakša zarada na peršinovom listu. Posebna je to vrsta peršina lišćara čije se lišće bere, vezuje u vezice i tako prodaje. Za jedan odlazak u Beograd navežu i nekoliko stotina vezica. To je posao njegove supruge Marije.

Uz povrće, Kirhnerovi se bave i ratarstvom, dok su od toga bikova zbog niske otkupne cijene odustali. Zemlju su kupovali i povrtlarsku proizvodnju širili su samo iz vlastitih sredstava. Jedini poticaj koji su koristili je 4.000 dinara po hektaru.

Zlatimirov sin Stevan nije optimist glede nastavka povrtlarske proizvodnje. Kaže, ove godine pristojno su zaradili na pšenici, uz mnogo manje rada.

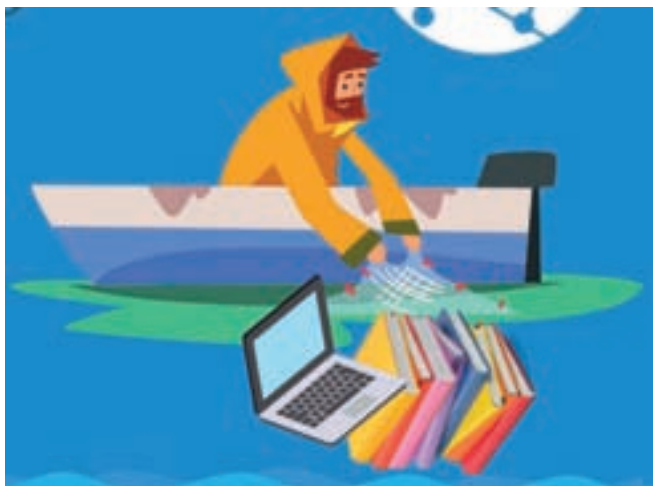
»Teško je danas naći radnike za povrtlarsku proizvodnju, a satnica je 300 dinara«, kaže Stevan koji sa suprugom uz roditelje istrajava u ovom poslu, ali ne nada se da će to nastaviti i njegov sin.

Z. V.

Nova sezona Mreže čitanja za srednjoškolce

SUBOTICA – Nakon prošlogodišnje promjene naziva i uspješnog natjecanja, Hrvatska mreža školskih knjižničara uz podršku Ministarstva znanosti i obrazovanja Hrvatske i ove godine za srednjoškolce organizira kviz za poticanje čitanja i kreativnosti *Mreža čitanja*. U kvizu će, kao i prethodnih godina, sudjelovati i srednjoškolci koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku u Subotici. U Gimnaziji *Svetozar Marković*, Politehničkoj školi i Medicinskoj srednjoj školi kviz će provesti Gradska knjižnica Subotica u suradnji s NIU *Hrvatska riječ*.

U Godini čitanja, koja je proglašena u Hrvatskoj, tema ovogodišnjeg kviza za školsku 2021./22. godinu je »U mreži suvremenih hrvatskih pisaca«. Natjecanje se sastoji iz dva dijela: online kviza znanja i prezentacije multimedijskog uratka, a potrebno je pročitati sljedeće knjige hrvatskih autora: **Jerko Mihaljević** – *Putar i parizer*, **Marina Vujčić** – *Susjed* i **Jurica Pavičić** – *Crvena voda*.

Tijekom školske 2021./22. godine bit će održane tri razine natjecanja. Prva, školska razina kviza za poticanje čitanja i kreativnosti *Mreža čitanja* bit će održana danas (petak, 3. prosinca) diljem Hrvatske i u Subotici.

B. I.

Baštovanović na književnim susretima u Tutinu

TUTIN – Pjesnik **Darko Baštovanović** bio je sudionik prošloga tjedna održanih 43. Tutinskih književnih susreta i 15. Sandžačkih književnih susreta. U programu su sudjelovali autori iz Sjeverne Makedonije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Kosova i Srbije. Baštovanovićevo sudjelovanje u ovoj manifestaciji predstavlja i nastavak kulturne suradnje između hrvatske i bošnjačke zajednice u Srbiji.

Gostovanje brijunskog Kazališta *Ulysses*

NOVI SAD – Večeras (petak, 3. prosinca) u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu gostovat će predstava *Nosorog* brijunskog Kazališta *Ulysses*. Predstava je rađena pod tekstu **Eugènea Ionescoa**, a režiju potpisuje **Lenka Udovički**.

»Predstava nas vodi u mali provincijski grad u kom hara dosad nepoznata epidemija koja napada ljude, a potom zaražene pretvara u – nosoroge. Takva apsurdna situacija nedvosmisleno postaje metafora o konformizmu i relativizmu koji, brišući granice dobra i zla, stvaraju plodno tlo za nastanak totalitarizma«, navodi se u najavi predstave.

Božićna izložba u Tavankutu

TAVANKUT – Večeras (petak, 3. prosinca) u Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu, bit će otvorena Božićna izložba. Otvaranje je u 18 sati. Na izložbi će biti izloženi kolači »božićnjaci« kao i rukotvorine s božićnim motivima. Izložbu skupa organiziraju mjesni HKPD *Matija Gubec* i spomenuta Galerija, a postav će ujedno biti i dio programa *52 nedilje tradicijske kulture* u Tavankutu.

Božićni koncert HKPD-a *Matija Gubec*

TAVANKUT – Božićni koncert HKPD-a *Matija Gubec* bit će održan sutra (subota, 4. prosinca), u Domu kulture u Tavankutu, s početkom u 18 sati. Nastupit će folklorne skupine Društva, a gosti koncerta bit će klapa *Levanda* iz Hrvatske. Cijena ulaznice je 200 dinara.

Riječki zbor *Josip Kaplan* u Beogradu

BEOGRAD – HKD Hrvatski kulturni centar *Beograd* organizira i ove godine predbožićni koncert u Beogradu. Ove godine nastupit će Pjevački zbor mladih *Josip Kaplan* iz Rijeke, a koncert će biti održan u subotu, 11. prosinca, u Ustanovi kulture *Vuk Karadžić* (scena *Kult*), s početkom u 20 sati.

Osnovan 2006. godine, kroz svoj bogati repertoar PZM *Josip Kaplan* njeguje umjetničku glazbu svih stilskih razdoblja, obrade narodne i popularne glazbe, gospele... Zbor je održao veliki broj koncerata u Hrvatskoj i inozemstvu (Češka, Slovačka, Italija, Makedonija, Bosna i Hercegovina, Slovenija...), a osvajao je i nagrade na državnim i međunarodnim natjecanjima. Umjetnička voditeljica zbora je **Doris Kovačić**.

Priređuje: Vladimir Nimčević

Iz starog tiska

Hrvati u Novom Sadu, imenovanje Ladislava Lipozenčića

27. studenoga 1920. — *Subotičke novine* pišu da je dr. **Babijan Malagurski** na sjednici proširenog senata grada Subotice pobio izjave demokratskih i radikalskih zastupnika da je 20 milijuna dinara gradskog duga napravila uprava, odnosno administracija gradonačelnika **Stipana Matijevića** i **Vranje Sudarevića**, dokazavši da je to dug kojeg je napravila stara uprava pod gradonačelnikom **Károlyom Bíróom**.

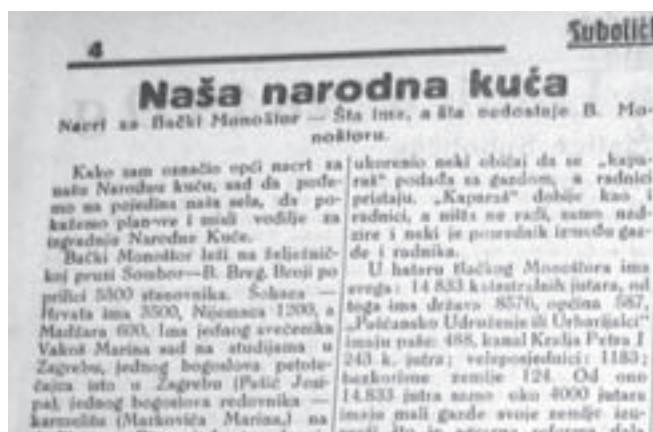
28. studenoga 1928. — *Dom* najavljuje da će Kotarska organizacija HSS-a za kotar Odžaci održati svoju sjednicu 2. prosinca u Baču. Ovu obavijest potpisuje tajnik kotarske organizacije **Matija Buzov**.

29. studenoga 1936. — Novosadski *Dan* donosi članak pod naslovom *Hrvati u Novom Sadu*. Ovdje piše da većinu Hrvata u Novom Sadu čine činovnici, koji su došli ondje nakon 1918. Napominje još da je u Petrovaradinu sve do 1880-ih i 1890-ih bilo dominantno šokačko ime.

30. studenoga 1933. — *Obzor* piše da će Dobrotvorna zajednica Bunjevaka u Subotici 3. prosinca nadariti 150 siromašnih učenika odjećom i školskim potrepštinama. Svečana razdioba obaviti će se u Pučkom krugu (*Népkör*).

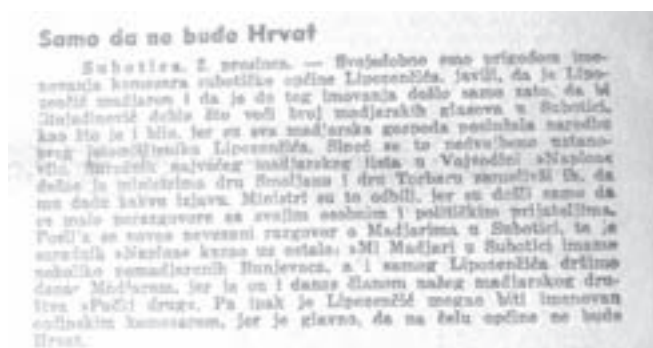
1. prosinca 1938. — *Hrvatski dnevnik* donosi kandidatsku listu HSS-a za parlamentarne izbore 11. prosinca 1938. Kandidat za grad Novi Sad je odvjetnik **Aleksandar Moč** (inače predsjednik Matice srpske od 1936. do 1945.), a zamjenik mu je **Ivan Jelašić**, vinogradar iz Petrovaradina. Kandidat za Batinu (Baranja) je somborski odvjetnik **Grgo Vuković**, a zamjenik mu je **Jerko Zlatarić**, seljak iz Gajića. Kandidat za Srijemske Karlovce je rumski odvjetnik **Andrija Karčić**, a zamjenik mu je **Johann Pfeffer**, gostioničar iz Indije. Kandidat za Rumu je rumski posjednik **Aleksandar Šefić**, a zamjenik mu je **Antun Volf**, također posjednik iz Rume. Kandidat za Suboticu je **Josip Vuković Đido**, a zamjenik mu je **Luka Horvat**, seljak iz Subotice.

2. prosinca 1938. — *Subotičke novine* donose dopis jednog Monoštorca o prilikama u Monoštoru. Monoštor broji oko 5.300 stanovnika, Šokaca-Hrvata ima 3.500, Nijemaca 1.200, a Mađara 600. Šokci-Hrvati su organizirani su u Seljačku slogu i vjerska društva. Čitaju glasnike *Hrvatsku stražu* i *Subotičke novine*, »al ni to u dovoljnom broju«. U općinskoj službi zauzimaju niže i podređene položaje. Njihovu inteligenciju čine uglavnom svećenici: **Marin Vakoš** (svećenik na studijama u Zagrebu), **Josip Pašić** (bogoslov petotečajac u Zagrebu), **Marin Marko-**

vić (bogoslov redovnik-karmelit na studijama u Rimu), **Ivan Keravina** (redovnik na studijama filozofije na brdu Karmelu u Palestini) i **Adam Perišić** (redovnik Družbe Isusove, novak u Zagrebu).

3. prosinca 1939. — *Hrvatski dnevnik* piše da je za komesara subotičke općine imenovan **Ladislav Lipozenčić** »samo zato da bi Stojadinović dobio što veći broj

mađarskih glasova u Subotici«. Dodaje da je 1. prosinca suradnik *Naplóa* ministrima **Bariši Smoljanu** i **Josipu Torbaru** rekao između ostalog: »Mi Mađari u Subotici imamo nekoliko pomađarenih Bunjevaca, a i samog Lipozenčića držimo danas Mađarom, jer je on i danas članom našeg mađarskog društva Pučki krug. Pa ipak je Lipozenčić mogao biti imenovan općinskim komesarom, jer je glavno da na čelu općine ne bude Hrvat«.

3. prosinca 1926. — *Bunjevačke novine* pišu da se spjev *Smrt Smail age Čengića* **Ivana Mažuranića** pojavio u prijevodu na francuski po **Petru Pekiću**, subotičkom pjesniku (poznatijem po knjizi *Povijest Hrvata u Vojvodini od najstarijih vremena do 1929.*). Pekić je posvetio djelo francuskom vojskovođi **Franchetu d'Espèreyu**, koji je bio vrhovni zapovjednik savezničke vojske na Balkanu 1918.

U Surčinu otvorena izložba ručnih radova Mirjane Jane Biščević

Niti koje povezuju

»Kao u onoj poznatoj pjesmi... ima neka tajna veza. Tajna veza, tajna vezenja. Tajna povezivanja igle, konca, platna... ali i tajna povezivanja priča, tajna smirenja, razmišljanja. Doista, za mene je vezenje godinama već neka priča koja povezuje, baš kao što se ubodi šarenih konaca povezuju u neki krajolik, neku laticu, neko sjećanje. Kao i kod mnogih, i kod mene je priča počela u vrijeme dok sam promatrala baku, ili žene u našem malom mjestu, kako zimi uz vatru, strpljivo i smireno koncem ispisuju neku zamišljenu sliku, cvijet ili likove preuzete iz nekih sjećanja, iz nekih naslijeđenih motiva. A sve je oko tih žena odisalo atmosferom smiraja, starinskih priča, razmišljanja...«

Ovim riječima je **Mirjana Jana Biščević**, supruga veleposlanika Hrvatske u Srbiji **Hidajeta Biščevića**, opisala u katalogu svoju ljubav prema ručnim radovima. Njenu prvu izložbu ručnih radova organizirala je kreativna sekcija Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina 30. studenoga u prostorijama te udruge.

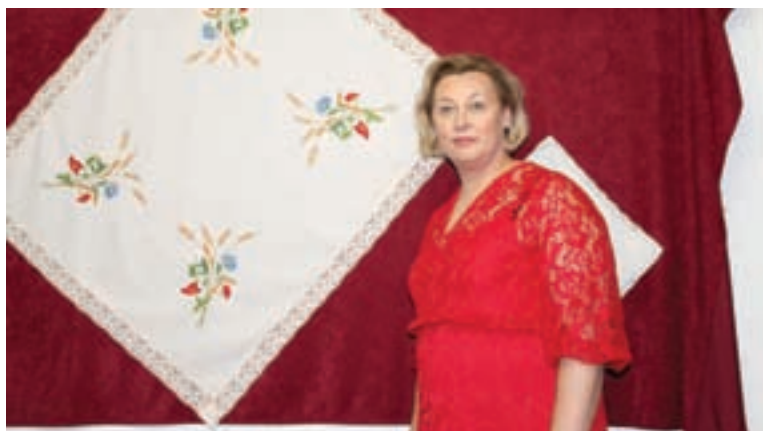
Biljni svijet kao omiljeni motiv

Ideja za organiziranjem izložbe nastala je ove jeseni prilikom Mirjaninog posjeta radionici jesenskog prela u surčinskoj udruzi, kada je i ona donijela nekoliko svojih radova.

»Drago mi je da su se na izložbi okupili ljudi, dajući važnost jednoj vrsti ljepote kakve je vez. Mirjanini radovi su nas povezali da se družimo, da uživamo u njima i da se

upoznajemo. Ako radove pogledamo bolje, vidjet ćemo da Mirjana najviše voli vesti biljni svijet. Najviše cvjetove i, vjerojatno nesvjesno, ona vezući taj biljni svijet vezu je u beskonačnost, neprekidnost. U radovima se osjeća snažna životna energija. Također su interesantni radovi s temom uskrasnih motiva gdje se osjeti njena dječja duša, vedar duh i pozitivan odnos prema svijetu, te jedan svijet

u kome je pobijeđen kaos u sebi i oko sebe», istaknula je voditeljica kreativne sekcije **Veronika Živanović**.

Balans između unutarnjeg i vanjskog svijeta

Autorica ručnih radova izrazila je zahvalnost surčinskoj udruzi da nešto od svojih radova pokaže javnosti.

»Ljetos, kada sam došla u Surčin na svetu misu na poziv župnika **Marka Kljajića**, upoznala sam ove divne žene. Naprosto smo se 'kliknule' i imale smo neku poveznicu, a ja nisam znala koju. Shvatila sam da je naša poveznica kreativnost i nešto što se radi rukama. To je bio početak naše suradnje i nešto što moram priznati da me je nakon puno vremena onako istinski i od srca razveselilo. Ova izložba je rezultat tih razgovora i mojih unutarnjih razmišljanja«, izjavila je Mirjana Biščević.

Kako kaže, vezenjem postiže unutarnji mir, balans između ludog svijeta vani i mira iznutra.

»Suradnju s ovim divnim ženama ću nastaviti tako da iskoristimo i ono moje što ja inače radim u struci. Ja sam *health coach* i želim pomoći tim ženama, ne samo iz kreativne sekcije, nego svim ženama iz Surčina da prevladaju neke svoje strahove, neke svoje nedoumice i izraze svoje vrijednosti i shvate koliko su divne i krasne«, kaže ona.

Izložbu je svečano otvorio novinar **Robert Čoban**, a prisutne je pozdravila i predsjednica udruge *Fischer* **Katica Naglić** i zahvalila se Mirjani na izložbi u njihovoj udruzi.

Moderatorica otvorenja izložbe bila je predsjednica HKD-a Hrvatski kulturni centar *Beograd Ljiljana Crnić*. Program su svojim izvedbama upotpunili članovi literarne i glazbene sekcije surčinske udruge **Jana Ščulać**, **Stjepan Volarić** i **Ivica Ljevar**. Osim župljana, otvorenju izložbe prisustvovali su i predstavnici hrvatske diplomacije u Srbiji i Katoličke crkve.

S. D.

Knjiga *Rosa Ivana Sokača* predstavljena u Beogradu

Osluškivanje usred galamdžijskog svijeta

U nakladi NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice prošle je godine objavljena knjiga pjesama u prozi *Rosa* beogradskog autora **Ivana Sokača**. Sokač piše i prozu i poeziju, ovo je njegova deseta knjiga, a prva koju je objavio na hrvatskom jeziku.

Prvo predstavljanje *Rose* održano je prošloga tjedna u Beogradu, u prostorijama Fondacije *Antun Gustav Matoš*. Uz autora, o knjizi su govorili njezin urednik i književnik **Zvonko Sarić** i dramaturg **Nenad Prokić**.

Emancipacija ljudskosti

Po riječima Zvonka Sarića, Sokač u knjizi spaja kozmos lirike i univerzum proze, a prozu organizira tako da bi ona izrazila poeziju. *Rosa* je, kako je dodao, pisana u tekućoj krizi kulturnih vrijednosti, velikih filozofskih koncepata te ideoloških realnosti.

»U ledenoj samoći svijeta funkcionalnosti autor odbija negiranje prirode u čovjeku, gubljenje svijesti da je čovjek i sam priroda, svjestan kako sve veća otuđenost stvara između čovjeka i prirodnog svijeta jaz koji um ne može premostiti. Usred galamdžijskog i bezosjećajnog svijeta Sokač poetički osluškuje, a njegova subjektivnost je izražena etičkim i estetskim stavom. Ovo uspelo djelo je u skladu s bitnim životnim, trajnim, nekvarljivim i lijek je za nadu nadvladavanja isprazne postmoderne epohe i emancipaciju ljudskosti čovjeka, čovječanstva u ovom razdoblju kada se pohabalo i hamletovsko pitanje, jer je u aktualnom razdoblju situacije postmoderne civilizacije govora potrošen njegov smisao«, kazao je Sarić.

Elegično i misaono

Nenad Prokić je naveo kako je zbirka *Rosa* elegična, ali i prožeta misaonošću.

»U knjizi nije toliko važan oblik, koliko je važno sâmo pjesnikovo čisto osjećanje. Zbog toga je ono često izraženo i u 'ja' formi. Sokačeva poezija je umjerena i odmjerena, lijepog izraza, ništa tu ne nedostaje u prijenosu osjećanja, niti ništa ta osjećanja skrivaju«, kazao je Prokić.

Po njegovim riječima, jezik u zbirci je kontemplativan, diskurzivan i nostalgican.

Ivan Sokač, Nenad Prokić i Zvonko Sarić

»Ivan se ovom zbirkom pojavljuje kao tumač ljudske sudbine, a to čini kroz riječi odjevene u ruho nekog novog smisla, smisla koji fiksira savjest tijekom unakaženih duševnih stanja. Na taj način on konkretizira svoju pjesničku samosvojnost, pretače je u vlastitu poetičnu igru ideja, jezika i domišljatosti«, istaknuo je Prokić.

Također, autor nas i opominje, ukazujući na slabosti koje od početka prate čovjeka. Kako je zaključio Prokić, knjiga je ujedno i utjeha svima koji su svjesni vlastite nemoći u ovom dehumaniziranom svijetu.

Autor Ivan Sokač zahvalio se svima koji su pomogli realizaciju ove knjige te dodao kako mu je najveća potpora obitelj iz koje crpi snagu i za književni rad.

Posjetitelji ove književne večeri imali su prigodu i poslušati Sokačeve pjesme, doduše samo virtualno u formi audio-zapisa i kazivanja **Dinka Glavaša**. Glazbenim nastupom program su upotpunili **Filip, Iva i Ana Sokač**. Moderatorica programa bila je upraviteljica Fondacije AGM **Katica Naglić**, koja je, među ostalim, kazala kako je ovo prvi u nizu kulturnih programa u okviru projekta Osnaživanje hrvatske zajednice u Beogradu financiranog od strane fonda The Balkan Trust for Democracy.

Predstavljanju su, među ostalim, nazočili i predstavnici Veleposlanstva Hrvatske u Beogradu, Hrvatskog nacionalnog vijeća te hrvatskih udruga s područja Grada Beograda.

D. B. P.

Online koncert tamburaša HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume

Kontinuitet unatoč krizi

Tamburaškim koncertom, ali bez publike, HKPD *Matija Gubec* iz Rume 27. studenoga obilježilo je dan svoje udruge i 118. obljetnicu postojanja. Za razliku od prethodnih godina, kada se Veliki tamburaški orkestar u povodu obilježavanja dana svoje udruge predstavljao pred publikom u Kulturnom centru u Rumi, ove godine je, zbog epidemiološke situacije, koncert održan online. Koncert je snimljen, a video će biti dostupan na internetskoj stranici udruge: www.matija-gubec.org.rs.

Repertoar uključuje dvije kompozicije ozbiljne muzike – *Željeznički tamburaški marš* autora **Pere Tumbasa Haje** i *Mađarsku rapsodiju* autora **Save Vukosavljeva**, te četiri autorske pjesme **Josipa Jurce**: *Ne cvetaj bagreme*, *Ljubav moja Vojvodina*, *Devojče mlado* i *Fruškogorka* u izvedbi vokalnih solista **Dušana Stupara** i **Katarine Atanacković**.

Orkestar se održao

Tijekom godine rumska udruga tradicionalno organizira nekoliko koncerata. Ove godine, jedan od tih koncerata odlučili su zbog mjera predstaviti na online način.

»Vidjeli smo da su mnoga kulturno-umjetnička društva u ovoj korona krizi održavali koncerte online, pa smo smatrali da i mi na taj način možemo predstaviti sve ono što smo radili u ovoj godini. Probe su povremeno održavane, u skladu s epidemiološkim preporukama, ali je usprkos svemu sastav Velikog tamburaškog orkestra ostao isti. Ostali su svi članovi koji su godinama svirali u orkestru, a imamo i malo pojačanje u školi tambure. Volio

bih da ih ima više, ali takva su vremena. Mlađe generacije internet odvlači na neku drugu stranu«, kaže predsjednik udruge **Zdenko Lanc**.

Ipak, usprkos svim problemima, zadovoljan je što, kako kaže, održavaju kontinuitet rada udruge.

»Tijekom 118 godina, koliko postoji naša udruga, zabilježene su mnoge krize, ratovi i sankcije. Usprkos svemu, Društvo je opstalo do današnjih dana. Iskreno se nadam da će i ova kriza uskoro proći i da ćemo nastaviti normalno s radom«, dodaje Lanc.

Dirigentski jubilej

Ove godine obilježava se 25 godina kako Veliki tamburaški orkestar radi pod dirigentskom palicom Josipa Jurce.

»Ovaj jubilej ove će godine, nažalost, ostati nezapaženo. Nadamo se da će sljedeće godine biti povoljniji uvjeti i da ćemo ga dostojno obilježiti. Zadovoljan sam postignutim tijekom svih proteklih godina. Ponosan sam na mnoge članove orkestra, budući da su mnogi od njih postali vrsni tamburaši. Među njima su i oni koji su za-

vršili Muzičku akademiju, veliki broj njih su danas profesori, školovani ljudi, a zadovoljstvo mi je da su i mnogi koji su od malih nogu počeli svirati tamburu ostali u orkestru. U odnosu na raniji rad Društva od prije 30 i 40 godina, kada su u našem orkestru svirali Brežani, mahom poljoprivrednici i zanatlije, danas se to dosta promijenilo. Budući da Ruma s ponosom nosi ime tamburaškog grada, također s ponosom mogu reći da postoji nada da će se tamburaška tradicija nastaviti. Čekamo da prođe ova situacija s koronavirusom, pa da ofenzivnije krenemo animirati djecu da se uključe u školu

tambure«, navodi Jurca.

Kako dodaje, s nestrpljenjem čekaju povratak »normalnom radu«.

»Čeka nas puno gostovanja i dogovorenih koncerata. Imamo veliki repertoar ozbiljne muzike i više stotina pjesama, koje s nestrpljenjem čekamo da predstavimo široj javnosti«, kaže Jurca.

S. D.

Izložba u »pendžeru« tavankutske Galerije

75 godina Gupca

U okviru projekta *52 nedilje tradicijske kulture u Tavankutu*, kao 13. po redu izložba u »pendžeru« mjesne Galerije priređena je izložba povodom ovogodišnjeg jubileja – 75 godina HKPD-a *Matija Gubec*. Osnovana 1946., udruga je tijekom vremena djelovala i djeluje kroz rad više sekcija – dramske, folklorne, tamburaške i drugih. Posebno je poznata po afirmaciji stvaralaštva naive u tehnici slame. Uz publikacije o udruzi i njezinim programima, na izložbi je prikazana »kruna« ovogodišnje seoske *Dužijance* (posvećena jubileju udruge) kao i Povelja Republike Hrvatske koju je *Gubec* dobio 2011. godine. Autor izložbe je predsjednik udruge **Ladislav Suknović**.

»*Gubec* je kroz svoju povijest djelovao često u neizvjesnim vremenima i teškim uvjetima rada, postojanja, često s izostalom ili zakašnjelom financijskom potporom, podrškom. Institucija koja je dokazala snagu kontinuiteta, razum upravljanja ali više nego ikada, empatiju spram potrebitih. *Gubec* čine ljudi, grade ideje i vode vizije, koje u simbiozi tvore sigurno utočište i luku očuvanja tradicijske kulture, lokalne zajednice, našeg, baštinjenog, hrvatskog bića. Realizirani brojni planirani ciljevi, kontinuitet u djelovanju i poslovanju, brojni programi (*Gupčev bal*,

Seminar, Kolonija, Festival dječjeg stvaralaštva, Tavankutski festival voća, izložbe, radionice, demonstracije), odvažili smo se i s novim projektnim idejama i novim prijateljima (Manjinska mladinteka, Zelena ekonomija), širili smo svoje znanje i ideje (*LAG Sunčana ravnica*), bili smo gosti ali i dobri domaćini, nadasve bili smo dostojni imena kojeg nosimo«, naveo je u pratećem tekstu Suknović.

Aktivnosti u okviru projekta *52 nedilje tradicijske kulture u Tavankutu*, a koji podrazumijeva tjedne, manje izložbe u izlogu Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame, možete pratiti na Facebook stranici tavankutskoga *Gupca*.

H. R.

Nagrađen dokumentarac u režiji Branka Ištvančića

Zlatna uljanica za Pouke o čovječnosti

Dokumentarni film *Pouke o čovječnosti* kojega je režirao hrvatski redatelj podrijetlom iz Vojvodine **Branko Ištvančić** dobio je nagradu *Zlatna uljanica* koju dodjeljuje katolički tjednik *Glas Koncila*. Nagrada se dodjeljuje filmskim ostvarenjima za promicanje etičkih vrijednosti a u sklopu manifestacije Dani hrvatskog filma. Spomenuto ostvarenje nagrađeno je na prošlogodišnjim Danima, a nagrada je autorima i producentima uručena ovih dana.

Pouke o čovječnosti govore o jednoj od najhumanijih akcija hrvatskih branitelja koji su, u ratnom vohoru, 29. rujna 1991. godine uz pomoć medicinskoga osoblja evakuirali i spasili iz neprijateljskoga okruženja u šest autobusa više od 300 psihijatrijskih bolesnika iz bolnice u Pakracu, većinom srpske nacionalnosti. Film je prema istoimenoj knjizi autora prof. dr. sc. **Veljka Đorđevića**. Pokretači ovoga projekta su autor filma Branko Ištvančić i producent **Antun Ivanković**. Ovaj autorski dokumenta-

rac snimljen je u produkciji udruge *Artizana* tijekom 2018. i 2019. godine, uz financijsku potporu Ministarstva hrvatskih branitelja, Grada Zagreba, Grada Pakraca i Zaklade *Adris*.

D. B. P.

Deseti ekumenski susreti zborova crkvenog pjevanja u Zemunu

Zbližavanje kršćanskih crkava

Pod geslom »Kao što si ti Oče u meni i ja u tebi, tako neka i oni nama budu jedno« (Iv.17,20), u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu 27. studenoga održan je Deseti ekumenski susret zborova crkvenog pjevanja. U cjelovečernjem programu predstavili su se Mješoviti župni zbor crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije iz Zemuna sv. Cecilija pod dirigentskom palicom **Zorana Đorđevića**, ansambl *Musica caelestis*, sopranistica **Tijana Nikolić** na orguljama **Lidija Martiniello**, ženski zbor *Pojčaća družba* iz Beograda i mješoviti zbor *Tilia* koji djeluje pri Slovačkoj evangeličkoj crkvi iz Stare Pazove. Cilj ovih susreta je, kao što i sam naziv govori, promicanje ekumenizma, odnosno zbližavanje zborova crkvenog pjevanja različitih kršćanskih crkava na ovim prostorima. Kroz ove susrete vjernici različitih konfesija upoznaju jedni druge, uče jedni o drugima, o svojim zajednicama, kulturama i crkvama, što sve doprinosi razvoju tolerancije i mira među ljudima.

Želja za jednom takvom manifestacijom javila se prije deset godina na inicijativu zemunskog župnika preč. **Joze Duspare**. S obzirom na to da su Srijem i Zemun multinacionalne i multikonfesionalne sredine i da su vjernici na različite načine povezani s vjernicima različitih konfesija, posebno s vjernicima Srpske pravoslavne crkve, Ekumenski susreti zborova crkvenog pjevanja kao jedinstveni događaj u zemunskoj župi nastao je upravo iz želje da se razvija i učvršćuje ekumenski dijalog.

»Ekumenski susret zborova veoma je važan. To je sada postala višegodišnja tradicija ekumenskih susreta ljudi koji pjevaju u crkvama, koji doprinose uljepšavanju liturgije i onih koji nastoje da vjernici što dublje dožive liturgiju u kojoj aktivno sudjeluju. U vrijeme organiziranja prvog susreta bio sam podržan od državnih institucija Uprave za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama i bolnice *Belmedic*, a u tome su me podržali i mnogi katolički i pravoslavni svećenici. Ovogodišnje susrete smo htjeli održati u većem opsegu, ali nismo uspjeli zbog pandemije. Međutim, veseli nas i ovoliki broj

zborova koji su se odazvali, jer nam je važno da se kontinuirano nastavi. Dobijamo poruke podrške i želje da na susretima sudjeluju i zborovi iz drugih krajeva Srbije i Hrvatske. Najimpresivnije je to zajedništvo, koje se posebno može vidjeti na kraju susreta kada svi zborovi pred oltarom zapjevaju nekoliko pjesama kojima dajemo hvalu Bogu. To mi je daje poticaj i budi posebnu draž ovih susreta«, navodi preč. Duspara.

Članice ansambla *Musica caelestis* redovite su sudionice na kulturnim događajima u župnoj crkvi u Zemunu.

»Godinama nastupamo u ovoj crkvi. Imale smo nekoliko solističkih koncerata. Ove godine na molbu preč. Duspare odlučile smo nastupiti i na ovom susretu. Imamo priliku predstaviti neku drugu vrstu muzike, kombinaciju katoličke i pravoslavne koja se inače ne izvodi uz orgulje i uglavnom je pjevaju zborovi bez pratnje. Iskoristile smo našu suradnju da isprobamo nešto novo. To se svidjelo ljudima i publika je vrlo pozitivno reagirala na naše aranžmane«, izjavila je sopranistica Tijana Nikolić.

Članica mješovitog župnog zbora sv. Cecilija **Katarina Tešić** istaknula je važnost održavanja ekumenskih susreta, druženje i pjevanje koje im pruža zadovoljstvo. Kao i činjenica da pravoslavni vjernici često dolaze u našu crkvu na svete mise, te na koncerte, što također govori o vrijednostima ovoga događaja.

Mješoviti zbor *Tilia* ima dugogodišnju uspješnu suradnju sa župom u Zemunu.

»Sprijateljili smo se sa župnim zborom iz Zemuna. Uvijek se neizmjereno radujemo susretima. U ovoj pandemijskoj situaciji ne možemo imati redovite probe niti je zbor kompletan, ali ne želimo prekinuti ovu lijepu suradnju«, istaknula je dirigentica Mješovitog zbora *Tilia* **Ana Đurđević**.

I pored manjeg broja sudionika u odnosu na prethodne godine, i ovogodišnji susreti su potvrdili razvoj tradicije zborovskog pjevanja, te zajedničku želju svih sudionika za jačanjem ekumenskog dijaloga i zajedništva.

S. D.

Pobožnost Prečistom Srcu Blažene Djevice Marije

U tijeku je zavjetna pobožnost Prečistom Srcu Blažene Djevice Marije, koja je počela 29. studenoga i traje do blagdana Bezgrješnog začeća 8. prosinca. Svaku večer u 17 sati je krunica, a u 17.30 sveta misa, propovijed i zavjetna pobožnost. Tema o kojoj će propovjednici govoriti tijekom devetnice posvećena je biskupskoj sinodi.

.....

Adventska tribina

Tijekom adventa svakog četvrtka u 19 sati u Augustinianumu bit će adventska tribina o godini svetog Josipa.

.....

U susret blagdanima

- 4. prosinca – Barbara
- 6. prosinca – Nikola biskup
- 8. prosinca – Bezgrješno začeće

- 10. prosinca – Gospa Loretska
- 12. prosinca – Materice
- 13. prosinca – sv. Lucija
- 14. prosinca – Ivan od Križa
- 15. prosinca – Drinske mučenice
- 19. prosinca – Oci
- 24. prosinca – Badnjak, Adam i Eva
- 25. prosinca – Božić

Sakrament pomirenja kao početak priprave

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Druge je nedjelja došašća. Još se nalazimo u vremenu u kojem liturgija govori o pripravi za drugi Kristov dolazak. Radost vremena iščekivanja treba biti ispunjena zauzetošću oko svoga spasenja i spasenja bližnjih.

Važnost ispovijedi

Ova nedjelja u središte stavlja osobu Ivana Krstitelja, tj. njegov poziv na obraćenje i krštenje. Od Ivanovog poziva prošlo je dvije tisuće godina, a on je aktualan i danas, ali ne samo zato što smo u vremenu došašća. To je Božji poziv na promjenu svakome od nas, koji vrijedi u svako doba godine, jer priprava za susret s Kristom ne smije stati kada prođe došašće. Ona je proces u kojem se čovjek nalazi trajno, jer ne zna dana ni časa tog najvažnijeg susreta, stoga mora nastojati uvijek biti pripravan.

Ivan Krstitelj poziva na krštenje koje će biti znak čovjekove spremnosti na promjene, na obraćenje. Danas bi to bio poziv na sakrament pokore. Ovim sakramentom, kao što i molimo u Kajanju, mi pokazujemo svoju spremnost da ono loše ostavimo iza sebe, te okrećemo novu stranicu, nastojeći živjeti bez grijeha, nastojeći oko nadvladavanja svojih slabosti. Ispovijed je dvostruko važna. Ona je izraz naše želje da se promijenimo, da se obratimo. Također, ona je i izraz Božje dobrote, jer Bog nam kroz nju prašta sve naše grijeha i daje nam novu šansu. Stoga obraćenje treba započeti upravo ovim sakramentom.

Ivan propovijeda: »Pripravite put Gospodinu, poravnajte mu staze! Svaka dolina neka se ispuni, svaka gora i brežuljak neka se slegne! Što je krivudavo, neka se izravna, a hrapavi putovi neka se izglađe!« (Lk 3,4-5). Sve doline i brežuljke svoga srca poravnavaćemo iskrenim kajanjem i odlukom da ćemo nastojati oko dobroga. Svaka krivudava staza kojom smo do tada išli

poravnava se i vodi nas bliže Kristu, a sve se to događa kada se iskreno ispovjedimo.

Iskrenost prema samome sebi

Čovjek za dobru ispovijed i dobru pripravu za susret s Kristom treba biti potpuno iskren sam sa sobom. To je najteže. Za svaki svoj grijeh, za sva svoja loša djela mi uvijek pronalazimo opravdanja, te ih onda ne tretiramo kao nešto što trebamo mijenjati. Ipak, bez obzira na okolnosti, ono što je grijeh, ostaje grijeh. Isto je i s ustaljenim formama ponašanja, koje društvo prihvaća kao normalne, a oprečne su kršćanskom nauku. Koliko god da je nešto društveno prihvatljivo, ako u kršćanskoj perspektivi nije, onda je to nešto što trebamo izbjegavati i ispovijedati.

Put obraćenja je mukotrpan. On zahtijeva mnogo truda i energije. Zahtijeva mnogo vjere i veliku upornost. Kada njime krenemo, dogodit će se puno puta da ponovno odlutamo. Osjećat ćemo se često izgubljenima, no Bog će biti uz nas, dat će nam snage da nastavimo što smo započeli, jer nas obraćenje k njemu vodi, a on želi da se svi ljudi raduju s njim u vječnosti.

Došašće je vrijeme kada treba dobro preispitati svoju savjest. Iskreno sebi priznati da i u našem srcu ima mnogo toga što za Boga treba poravnati i ispraviti, potom se ispovjediti, a onda započeti put obraćenja, koji neće trajati tek koji tjedan do Božića već cijeli naš život. Krenimo na taj put s pouzdanjem u Krista, koji će nam dati snage da ustrajemo, da nas padovi ne obeshrabe, da se ne bojimo biti drukčiji. Onaj tko je na putu obraćenja mijenja sebe, ali mijenja i svijet, jer Bog preko njega i druge potiče na iste promjene. Tako, ne samo da smo bliže Kristu nego postajemo i njegovi suradnici da i druge k sebi dovede. Svi smo pozvani na takvu suradnju, koja treba početi baš ovoga došašća.

Bunjevačka svilena marama

Neizostavni dio svečanog ruva

»Mislila sam se, ako se naučim povezati, onda ću se nositi bunjevački, ako ne, onda neću. Toliko sam se trudila da sam naučila, a naučila sam i druge«, kaže Vita Nimčević

Bunjevačka ženska nošnja nije kompletna ako žena nije »povezana« u svilenu maramu, a »kad je kaki god, a nisi u svilenom marami, onda nisi obučena«, kaže naša sugovornica **Vita Nimčević**, rođena **Skenderović**, iz Donjeg Tavankuta, koja, osim što se i sama kao djevojka nosila bunjevački, i danas, sa svojih nešto pre-

ko 80 godina, za koju god priliku treba, rado »poveže« djevojke/žene u maramu i prenosi im svoje znanje o ovoj »tehnici«.

O marami i povezivanju

Vita Nimčević se od svoje 18. do 25. godine, kada se udala, »nosila« bunjevački i to je, kako kaže, »zdravo volila«. U maramu ju je povezivala i tome naučila njena teta **Tereska**, koja je živjela u Bačkoj ulici u Subotici.

»Kad je uvalila za kraj maramu i povukla, mislila sam da će mi kosa probiti maramu. Mislila sam se, ako se naučim povezati, onda ću se nositi bunjevački, ako ne, onda neću. Toliko sam se trudila da sam naučila povezati se, a naučila sam i druge«, prenosi nam ona svoja prva sjećanja o bunjevačkoj marami, te nastavlja:

Na internetskoj stranici Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, u odjeljku Baština (Tradicijska kultura – Bunjevačka narodna nošnja), **Kata Suknović**, dipl. ing. za tekstilno inženjerstvo, tekstilno-strojarke, o maramama (pokrivalima za glavu) piše sljedeće:

»Karakterističan dio ženske bunjevačke nošnje jesu marame (...) Marame kao pokrivala za glavu bile su bojom usklađene s ruvom, a mogle su biti suknene, svilene, atlasne, kumašne, marcelinske – od tanke venecijanske svile, tilorske koje su dobile naziv po tkanini koja se proizvodila u gradu Tulle, i ukrašene zlatovezom. U Subotičkoj Danici je 1929. godine zapisano: 'Bunjevački je povežljaj tako značajan da ćeš Bunjevku poznati između hiljadu drugih'. Vežu se, dakle, na poseban način: forma od tvrdog papira ulaze se u bijelu, uštirkanu i upeglanu maramicu, te se ulaze u maramu. Pri povezivanju marame na dva kraja formiraju se po četiri mrske s obadje strane. Za ovladavanje ove vrste povezivanja potrebno je imati posebno umijeće i vještinu«.

»Svilena marama se nosila uz velika ruva. To je, recimo, kad obučeš 'na struk', a dosta ima nji koji su nosili pokadkod i nuz sefir. To se nosilo kad je kaki god, na Božić, Uskrs. Nuz paju se nosila pajska jel plišava marama. Za priko nedilje jel nediljom, kad nije god, onda se to tako oblačilo. A kad je kaki god, a nisi u svilenom marami, onda nisi obučen. Bunjevački smo se oblačili kad smo išli uveče u *Zanatsku*. Obavezno se obuče 'na struk ruvo' i svilena marama. Isto tako kad se išlo prija podne u crkvu, a i kad se išlo na Korzu. Lipo se obučemo, prošetamo se Korzom, i onda u *Zanatsku* di je bila igranka. Bilo i je atletske, u bordovskom, tegetnom i u crnom. Bilo i je šareni, u boji i bili svileni marama. Nije bilo razlike u boji što se tiče mlađi i stariji žena, jel bilo je žena koje su se volile, to se onda tako kazalo, da se istaknu«.

Na pitanje o čemu je najvažnije voditi računa kod povezivanja marame, odnosno koje su to tehnike/pravila kojih se treba pridržavati, Vita Nimčević kaže:

»Najvažnije je da to bude lipo povezano, da to stoji, da se iskaže, jel ako nisi lipo povezan, to ni ne pokazuje. Recimo, mož bit s po jednom mrskom na obadvi strane, a ja radim tako da budu po tri mrske. Prva mrska je dublja, druga je jako plitka, a treća se namisti tako da marama šedi natrag. Marama natrag mora dobro stajat, mora imat držanje i taj kraj mora bit u sredini. Mora se pazit i da se ne vidi papir koji se mora metnit u krajeve da bi taj kraj bio kugod leptir mašna. Ako ne metneš taj papir, koji je najčešće od niki novina, onda će to bit smrskano«.

Polazeći od činjenice da je možda nekom lakše vezati pertle na svojoj, a ne tuđoj obući, ili vezati kravatu drugom, a ne sebi, pitali smo Vitu Nimčević je li lakše »povezat« maramu sam sebi ili drugom, na što je odgovorila:

»To je isto. Onaj ko zna, svedno mu jel to radi sebi jel drugom«.

Svilenih bunjevačkih marama nekad je imala desetak, a budući da je veći dio podijelila, sad je vlasnica njih če-

tiri. Uvijek je, kako kaže, posebno voljela šarenu i crnu maramu »na mušice«.

Vita Nimčević je svojedobno sudjelovala u radionici povezivanja bunjevačkih marama koju je organizirao HKC *Bunjevačko kolo*, a bila je angažirana i oko modne revije bunjevačkih narodnih nošnji koja je također održana u dvorištu *Kola*.

»Zovu me žene kad je recimo Prelo sićanja, a obaveno me zovu i kad su Materice kod nas u Kerskoj crkvi i kad se dvi žene obuku u bunjevačko. Posljednji put su me zvali prija oko misec dana kad je bila proslava 125 godina od izgradnje crkve u Keru.«

Održavanje male kapele u subotičkoj bolnici

Osim što se nekada redovito oblačila bunjevački, a i danas aktivno sudjeluje u brojnim događajima posvećenim očuvanju običaja bunjevačkih Hrvata, Vita Nimčević već preko 20 godina svakodnevno obavlja jednu »slatku« obvezu, a to je održavanje male kapele posvećene sv. Elizabeti, koja se nalazi u dvorištu Opće bolnice Subotica.

»Kad se otvorila, prvi pet godina za nju su bili zaduženi franjevci. Kad je kapela obnovljena, 1990. godine, za nju je bila zadužena jedna medicinska sestra, teta **Milka**. Prija oko 20 godina pito me je vlč. **Andrija Anišić** jel bi ja to priuzela i ja sam to učinila vrlo rado. Odem ujutro otvorit pridnji dio da se ko god oće mož pomolit kad god oće, a poslipodne zatvorim. Očistim, spremim, pokadgod operem i ispeglam stolnjake. Prija korone, svake nedilje je tamo u 11 sati služena sveta misa. Ovo ću radit dokle god budem mogla, tj. dok me zdravlje služi i nadam se da će kogod mlađi posli mene to nastaviti«, kaže Vita Nimčević.

I. Petrekanić Sić

Povijest Crvenog sela

Senat grada Subotice veljače 1927. godine donio je odluku o nazivu naselja koje je u to vrijeme nastajalo kod raskrižja Bajmačkog i Malog tavankutskog puta: Naseobina Staniše Neorčića Tapše, što je danas Crveno selo na izlazu iz Subotice u pravcu Sombora. Naziv novog naselja ubrzo je upisan i na karti Subotice, 1929. godine (u prilogu je detalj karte s imenom Naseobine). Iza spomenute odluke postoji zanimljiva molba i priča sačuvana u dokumentima Povijesnog arhiva grada.

Inicijativu za naziv novog naselja pokrenuo je gostioničar **Pajo Neorčić**, sin **Staniše Neorčića Tapše**, nakon smrti oca i nasljeđivanja zemlje na ovom području, što je sve opisao u molbi koju je uputio Senatu grada 4. studenoga 1926. godine. Zemlju je isparcelizirao i prodao za parcele, gdje niču nove kuće – objašnjava Neorčić – te moli za dozvolu postavljanja table na kojoj će biti ispisano »Naseljište

Staniše Neorčića Tapše«, budući da je njegov pokojni otac Staniša Neorčić »rođen i pripoznat u Subotici...«. U prilog svojoj molbi navodi aktualni subotički običaj o nazivanju novih kvartova koji se tek izgrađuju imenima prepoznatljivim stanovništvu radi lakše orijentacije u novoizgrađenim dijelovima grada. Na takvu praksu imenovanja pojedinih novih dijelova grada doista se nailazi u povijesnim dokumentima, napose u izgradnji Kertvaroša i Novog grada, kada su parcele napravljene

na dotadašnjim voćnjacima i vinogradima, pa su nove parcele radi orijentacije ponijele imena dotadašnjih vlasnika.

Grad je pozitivno odgovorio na Neorčićevu molbu: »Gradski senat rešava da se nova naseobina kod raskršća Bajmačkog drumca i Malog tavankutskog puta nazove Naseobina Staniše Neorčića Tapše«. Prema zapisima i sjećanjima, Neorčić, po kome je današnje Crveno selo prvotno nazvano, bio je omiljen među ljudima.

Stjepan Šarčević Dečko

Fotografija mladića s nogometnom loptom stara je skoro stotinu godina i na njoj se jasno vidi trag patine prošlosti, ali legenda o **Stjepanu Šarčeviću**, poznatom po svom cjeloživotnom nadimku **Dečko**, i dalje živi. Jer svojim nogometnim talentom i ljubavlju prema svom NK *Bačka*, uz legendarnog **Andriju Čiču Kujundžića** i **Nestora Kopunovića Netoja**, svoga velikog prijatelja i suigrača, Dečko je jedan od najboljih prijeratnih nogometaša *Bačke*. Ova kratka foto storija mali je znak zahvalnosti za sve radosti koje je darivao navijačima najstarijeg nogometnog kluba na ovim prostorima.

Dečko, dodaj loptu

Nadimak koji će ga pratiti sve do kraja njegovog kratkog života Stjepan Šarčević dobio je zahvaljujući svojoj ljubavi prema nogometnoj lopti. Naime, od najranijeg djetinjstva ovaj dječarac rođen 9. listopada 1912. godine je u nedostatku prave kožnate, počeo naganjati krpenu loptu skupa sa svojim vršnjacima iz Gata i Kera, subotičkih kvartova. I posve normalno, počeo odlaziti gledati velike nogometaše *Bačke* na stadionu pokraj Somborske kapije. A kako su lopte upućivane na gol često znale odlaziti izvan terena, djeca, koja su susrete gledala iza vratnica, s velikom radošću su ih vraćala natrag u teren. Stariji nogometaši nisu znali Stjepanovo ime pa bi mu viknuli: »Dečko, dodaj loptu«. I nadimak je ostao zauvijek neraskidivo vezan uz ime nekoliko godina kasnije glasovite »petice« najbolje momčadi u crveno-bijelim majicama. Ali sada je Dečko, igrajući na poziciji centarhalfa, neustrašivo branio svoj gol i potom dodavao uporabljive lopte svojim suigračima iz veznog reda i navale. Budući da je rano ostao bez oca, ulogu prve muške glave u obitelji Šarčević preuzeo je

njegov stariji brat **Matija (Šaco)** i sam nogometaš *Bačke*, i posve je logično bilo da će i mlađi, mnogo talentiraniji brat završiti u majici gradskog nogometnog ponosa.

Ali uz razvijanje nogometne vještine, Stjepan nije zapostavio ni svoje školsko obrazovanje, osobito kada se ima u vidu činjenica kako mu je u Centralnoj školi tzv. Građanskoj ravnatelj bio njegov stric **Dragutin Šarčević**. Kontrola je bila dvostruka i Dečko je morao i na ovom terenu biti jedan od najboljih. I bio je.

Potom je završio Trgovačku akademiju i dobio namještenje u Gradskoj kući na mjestu činovnika u Matičnom uredu. I igrao za svoju voljenu *Bačku*, ponosito noseći njenu majicu na brojnim ligaškim i kup susretima, te sudjelujući na brojnim turnirima na koje je uredno pozivan klub najveće tradicije onoga doba. Zahvaljujući njegovoj kćeri **Jasni** i njezinoj velikoj pomoći u nastajanju ovoga teksta, ostat će zabilježena i sljedeća zanimljiva anegdota. Igrao se veliki turnir u Zagrebu, na kome su, osim *Bačke*, sudjelovali i najbolji klubovi poput *Hajduka*, *Građanskog* i SAŠK-a iz Sarajeva.

Njihov veliki prijatelj je služio vojsku u Sarajevu i poželio je gledati ove velike utakmice, pa su mu Dečko i vratar **Lalec** poslali lažnu obavijest o smrtnom slučaju u Subotici temeljem koje je dobio dopust. Nije mu bilo teško putovati dugih četrdeset sati (onovremenska brzina vlaka) i preko Subotice ići u Zagreb samo da bi gledao svoje prijatelje na velikoj nogometnoj sceni.

Nakon nogometa

Blizina Drugog svjetskog rata odvela je Stjepana Šarčevića i njegovu suprugu **Bosiljku**, rođ. **Bačić**, prelijepu učiteljicu iz njihove Subotice (vjenčanje je bilo jedno od glamurnijih toga vremena, a o njemu je pisao i lokalni gradski tisak) put Zagreba. Dečko je u najvećem hrvatskom gradu nastavio svoju akademsku naobrazbu i završio studij na Visokoj ekonoško-komercijalnoj školi, a potom je nakon svršetka Drugog svjetskog rata sve do konca života (1966. godine) živio i radio u Slavonskom Brodu. Kao izvrstan ekonomist, bio je zaposlen u Zadržnom savezu. Prema osobnoj želji, sahranjen je u rodnoj Subotici, na Bajskom groblju u obiteljskoj grobnici koja se nalazi u neposrednoj blizini Peči kapele.

D. P.

Brojna priznanja

Noseći *Bačkinu* majicu Stjepan Šarčević Dečko zaslužio je svojim nogometnim umijećem brojna priznanja i medalje, a odličnim partijama i ponašanjem na terenu i izvan njega status jedne od najvećih legendi svoga kluba.

Škola može biti baš zabavna

Preko e-Twinning portala OŠ *Ivan Milutinović*, točnije učenici 1. i 2. c razreda, skupa s učiteljicom **Sanjom Dulić**, sudjelovali su u nekoliko projekata i za svoj rad dobili oznaku Europske kvalitete. Ovo priznanje dobili su prošlogodišnji projekti u kojima su učenici dali sve od sebe skupa s njihovom učiteljicom, a nazivi projekta su: »Ljubav nas veže i spaja«, »Stoti dan u školi«, »Čarobni svijet pčela« i »Dan leptira«.

»Radili smo više projekata tijekom godine, a ove smo u potpunosti završili i prijavili ih za nacionalnu oznaku kvalitete. Dobili smo nacionalnu oznaku za sva četiti projekta, a budući da u tim projektima sudjeluju i škole iz drugih država, koje su također dobile svoju nacionalnu oznaku, konkurirali smo, te dobili i Europsku oznaku kvalitete«, priča učiteljica Sanja Dulić.

Za svoj trud i rad djeca su dobila diplome i darove, poput slušalica za uši, mini lampi, torbica, olovaka, pernice... s oznakom projekta, te su ih razdijelili tako da je svatko

nešto dobio. No, ono što je dodatno za pohvalu, učenici su se među sobom dogovorili (budući da nisu dobili iste darove) kako će se mijenjati.

Po riječima učiteljice Sanje, u ovim projektima sudjeluje oko 30 škola iz raznih država, a najčešće su to Srbija, Hrvatska, Bugarska, Bosna i Hercegovina... Učiteljica nam je rekla i kako su djeca oduševljena ovim načinom rada i da im je nastava zabavna i zanimljiva. I to ne samo djeci nego i učiteljici.

Budući da su prvih stotinu dana škole već obilježili, pitali su se mogu li i »novih« stotinu dana isto obilježiti na isti način.

Učiteljice i nastavnici na ovaj način razmjenjuju ideje, povezuju se s kolegama, doprinose kvalitetnijoj nastavi, a djeca na zabavan način nauče puno toga.

Ove projekte priveli su kraju, ali u međuvremenu su započeli nove, o kojima ćemo pisati neki drugi puta.

Ž. V.

Kreativne radionice u subotičkoj knjižnici

Želite li naučiti neke nove likovne tehnike, oslikati vlastitu majicu ili izraditi adventski vjenčić? Dođite na kreativne radionice u čitaonicu Gradske knjižnice Subotica u subotu, 4. prosinca, s početkom u 9.30 sati. Radionice su slobodne

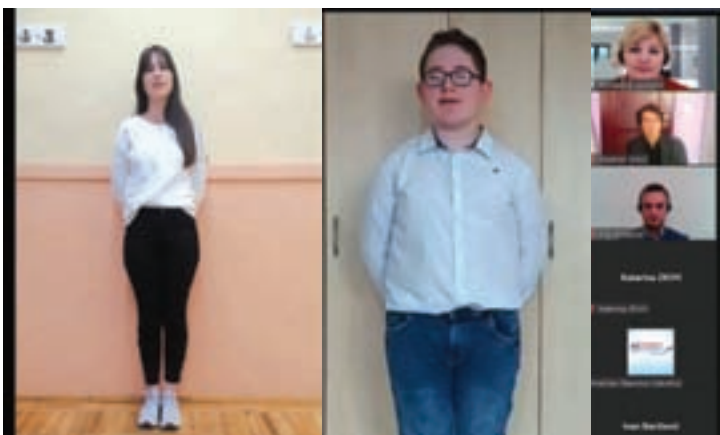
i održat će ih profesori likovne kulture s područja Zagrebačke županije koji imaju status akademskih umjetnika. Održavaju se u sklopu projekta međunarodne suradnje »Naši adventski običaji« u kojoj sudjeluje Osnovna škola *Matija Gubec* iz Tavankuta, Osnovna škola *Stjepan Radić* iz Božjakovine te Upravni odjel za odgoj i obrazovanje i Upravni odjel za kulturu, sport, tehničku kulturu i civilno društvo Zagrebačke županije.

B. I.

Recitatori online

Pokrajinska smotra recitatora, održana 27. studenoga, okupila je ljubitelje lijepog kazivanja i to iz cijele Vojvodine. U ovogodišnjoj jubilarnoj 20. Smotri sudjelovali su učenici cjelovite nastave na hrvatskom jeziku i učenici koji izučavaju predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Iako je ovaj susret u proteklm godinama bio sjajno mjesto za druženje, Smotra je ove godine održana online putem ZOOM platforme.

Po riječima predsjednice Hrvatske čitaonice **Bernadice Ivanković** odluka da se Smotra održi online nije obeshrabrila nego čak i povećala broj sudionika, te se tako žiriju i gledateljima predstavilo 83 učenika iz Sombora, Monoštora, Sonte, Berega, Vajske, Plavne, Sota, Tavankuta, Đurđina, Male Bosne i Subotice. Svi oni nagrađeni su za trud od strane organizatora, Hrvatske čitaonice i to knjigom, a oni najbolji su dobili i diplome i nagrade. Popis nagrađenih učenika možete pročitati na Facebook stranici Hrvatske čitaonice, te u narednom

broju *Hrcka* (koji izlazi 10. prosinca). Sve sudionike poslušalo je povjerenstvo, koje je odlučilo i tko su oni malčice bolji. Tročlano povjerenstvo činili su: glumac Narodnog kazališta u Subotici **Vladimir Grbić**, **Filip Čeliković** iz Subotice i predsjednica Hrvatske čitaonice iz Subotice Bernadica Ivanković.

Iako je izostalo druženje, dobra strana online održavanja je to što se snimka Smotre može pogledati odgođeno, i to nebrojeno puta, na YouTube kanalu Hrvatske čitaonice.

Održavanje Pokrajinske smotre recitatora na hrvatskom jeziku pomogli su Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Grad Subotica, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu i Hrvatsko nacionalno vijeće.

Iz Hrvatske čitaonice poručuju kako se ipak nadaju da će sljedeća Smotra biti održana uživo u zajedništvu i druženju.

Ž. V.

ZOVEM SE: Marija Bako

IDEM U ŠKOLU: OŠ Vladimir Nazor, Đurđin – 1. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: pjevanje

VOLIM: igrati se sa svojim sekama i prijateljicama

NE VOLIM: kad grmi

U SLOBODNO VRIJEME: vozim rolere i idem u prirodu s mamom i tatom

NAJ PREDMET: tjelesni odgoj

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: pjevačica

Too Toth optika

DR. TOOTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, vi-rangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Prodaju se: dunje, dvije nekorištene peme pu-njene novim sitnim gušćim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto go-rivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizvki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u nepo-srednoj blizini centra Šida površine 100 m², za ne-kretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan po-vršine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karađorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem motokultivator *gorenje muta* 8 ks, s dizel motorom, frezom širine 60 cm i kosilicom za travu širine 105 cm. Sve je ispravno. Tel.: 063-351-582.

Iznajmljujem dvosoban stan u Subotici (Ker-tvaroš), u blizini Ekonomskog fakulteta. Pred-nost imaju studenti. Cijena 150 eura mjesečno, plus troškovi režija. Kontakt telefon: 064/222-13-37.

Produljena privremena zabrana prometovanja u dijelu Balkanske ulice

Tajništvo za komunalne poslove, energetiku i promet Gradske uprave Grada Subotice izdao je rješenje o produljenju privremene za-brane prometovanja u dijelu Balkanske ulice, kod podvožnjaka u Subotici. Radovi se produ-ljuju do 1. veljače 2022. godine.

Razlog zatvaranja predmetne lokacije je re-konstrukcija i modernizacija željezničke pruge.

Izvođač radova bit će u obvezi omogućiti ne-smetani prolaz stanovnicima ovih ulica za svo vrijeme trajanja radova.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 28. 11. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili daro-vati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* pro-daje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

Astra Telekom

011 44 22 009

Od isusovca do franjevca

Iz pojedinih pisama fra **Roka** vidimo da je već kao mlad momak živio i radio tako da svojim životom služi Bogu. Njegova pisma iz kasnijeg perioda govore da je već od svoje sedamnaeste godine radio na vjerskom naučavanju u sredini gdje je odrastao. Katehezirao je tako što je koristio razna okupljanja, bio prisutan na događajima svog mjesta i koristio priliku širenja Božje riječi. Nekad su to bile manje skupine ali nekad i veće, pred kojima je on jako uživao govoriti.

Znamo da je u njegovoj rodbini bilo više svećenika, u nekom smislu nije ni čudo da je mladić **Petar** inspiriran od svojih rođaka svećenika krenuo u pastoralni rad. Nakon svega toga donosi odluku za svećenički poziv, što nije iznenadilo nikoga ni u rodbini ni u mjestu gdje je odrastao. Filozofske i teološke studije završava u biskupijskom sjemeništu u Zagrebu. Bio je bogoslov tadašnje zagrebačke biskupije. Za svećenika je zaređen 1753. godine. Zaredio ga je biskup zagrebački **Franjo Thauszy**. Svećenik je postao prije vremena, svoje studije nije dovršio do kraja, ali bilo je potrebno da što brže počne raditi u nekoj od župa gdje je bilo velike potrebe za svećenikom. U svojim kasnijim pismima spominje da mu je nakon svećeničkog ređenja ponuđen odlazak u misije, jer su u njemu prepoznali veliki misionarski potencijal. Kao misionara, vidio ga je njegov zemljak **Juraj Mulić** koji je također rođen na Turopolju. Juraj Mulić (1694. – 1754.) hrvatski katolički svećenik, isusovac, duhovni pisac i misionar jedan je od najplodnijih hrvatskih duhovnih pisaca. Unatoč inzistiranju isusovca Mulića, biskup ga je ipak poslao da bude kapelan u mjestima oko Požege u Slavoniji (Pitomača i Stražman). Godine 1756. postaje upravitelj župe u Sesvetama. U Sesvetama ostaje sve do 1763. godine. Njegovo djelovanje najbolje se može pratiti preko crkvenih dokumenata, a osobito preko takozvanih kanonskih vizitacija (posjet dekana ili biskupijskog izaslanika da analizira i pregleda stanje u jednoj župi). Prva vizitacija za vrijeme župnikovanja **Petra Smendrovića** (1727. – 1782.) u Sesvetama obavljena je 1757. godine. Tadašnje vizitacije su bile veoma detaljne i sveobuhvatne; među ostalim zapisane su sve knjige koje su se nalazile u župi. Župske knjige, pa i osobne knjige svećenika koji je u župi djelovao. Većinom, svećenici su imali iste knjige. U tom vremenu nije ni bio veliki izbor, te su se svi koristili istim knjigama, no u popisu Smendrovićevih knjiga nalazimo posebno obrednike za egzorcizam. Ta činjenica je bila posebnost. Smendrović je spadao među svećenike koji su pokušavali zadovoljiti sve duhovne potrebe svojih vjernika, pa čak i one koje se odnose na egzorcizam. Bio je jako marljiv što se tiče podjele sakramenata i obavljanja ispovijedi. Bilo mu je bitno katehiziranje i vodio je računa o tome da mu propovijedi budu dobro pripremljene. Svom snagom je radio na dizanju moralnih vrijednosti među vjernicima; posebno je vo-

dio brigu o duhovnom životu svakog pojedinca do kojeg je dopro. Jedan dio vjernika u Sesvetama je zbog nečega sve to odbijao. Vjernom narodu je više odgovarao udobniji život u svakom smislu, pa i u pitanju morala i duhovnog života. Smendrović ipak nije htio pasti u napast lagodnog i komotnog župničkog života, što je očekivano od njega. U svom okruženju je vidio da služenje Bogu može biti i na drugi način. Služba Bogu ima i drugih za njega boljih načina. Godine 1774. u jednom svom pismu spominje da je već prilikom svećeničkog ređenja osjetio viši poziv za misionarenje, ali ipak je postao svećenik zagrebačke biskupije. U Sesvetama je bio povezan s isusovcima. Isusovci su ga više puta pozvali da drži predavanja i da vodi svečane mise vezane uz osnivača isusovačkog reda sv. Ignacija. Isusovački duh je stalno bio prisutan u njegovom okruženju. Zanimljiva je njegova povezanost s isusovcem paterom **Petrom Lipovčićem** koji je radio uspješne misije na području oko Bajе i Sombora u naseljima Dušnok, Santovo, Bereg, Kolut. Ta vrsta svećeničkog djelovanja za Smendrovića je bila najprivlačnija.

U svom pismu iz 1774. godine vidimo da su ga i franjevci više puta pozvali u svoj red, budući da je i s njima bio povezan. Uz isusovce koji su dolazili u Bačku u misije u pratnji su bili i franjevci koji su pratili isusovce u svom misijskom djelovanju, ne samo u Bačkoj nego i šire. Na neki način to je bio motiv kojim se on odlučio na stupanje u red male braće svetog Franje. Stupio je u franjevačku zajednicu provincije sv. Ivana Kapistrana unatoč blizini zagrebačkih franjevaca koji su pripadali tada provinciji svetog Ladislava.

Godine 1763., u svojoj 36. godini, Petar Smendrović ulazi u franjevački samostan u Požegi, s tim se završava prvi dio njegovog odraslog života.

(tekst sastavljen na temelju knjige: **Dániela Bártha** *A zombori ördögűző*, Budapest, 2016.)

Mate Pavić, najbolji svjetski dubl tenisač

Četvrtfinale Wimbledona je bilo prekretnica

Pobjedama protiv Australije (3:0) i Mađarske (2:1) u skupini D, Hrvatska tenisačka reprezentacija izborila je četvrtfinalni duel protiv Italije u ovogodišnjem izdanju (novi format) Davisova kupa. Budući da se igraju samo dva singla i jedan dubl, pobjeda u igri parova često je presudna za ukupni trijumf. Upravo tako je bilo protiv Mađarske, kada su nakon 1:1 u pojedinačnim partijama, odlučujući bod donijeli najbolji svjetski par **Mate Pavić** i **Nikola Mektić**. Ekskluzivno iz Torina (Italija) za *Hrvatsku riječ*, uz asistenciju glasnogovornika reprezentacije **Igora Rajkovića**, najbolji svjetski dubl igrač za 2021. godinu Mate Pavić je odgovorio na nekoliko kraćih pitanja.

Kako biste prokomentirali proteklu sezonu, vjerojatno najuspješniju u Vašoj profesionalnoj karijeri?

Protekla sezona je naprosto nestvarna. Osvojili smo devet naslova, uključujući i onaj najvrjedniji u Wimbledonu i zlatnu olimpijsku medalju u Tokiju, te zabilježili 61 pobjedu i postali najbolji dubl tim na svijetu.

Najvrjedniji rezultat...

Svakako Wimbledon.

Najdramatičniji susret u 2021. godini?

Četvrtfinale Wimbledona kada smo protiv poljsko-brazilske kombinacije **Kubot-Melo** uspjeli preokrenuti minus od 0:2 u setovima, bila je to svojevrsna prekretnica, i tom pobjedom trasirali smo put prema velikim pobjedama u polufinalu i finalu.

Što Vam znači prvo mjesto na završnoj ljestvici 2021. godine i naslov najboljeg dubl tenisača na svijetu?

Drugi puta sam najbolji i naravno da mi znači mnogo, jer je to ostvarenje igračkog sna, ali iskreno govoreći mnogo manje nego 2018. godine kada sam prvi puta godinu završio kao najbolji dubl igrač svijeta. Više mi znači što sam skupa s Nikolom Mektićem, kao hrvatski par, na prvom mjestu najboljih svjetskih dubl timova.

Planovi i želje za sljedeću sezonu?

Uvijek volim kazati kako sebi postavim skromni osnovni cilj u svakoj sezoni, a to je da uspijem izboriti mjesto na završnom Masters turniru najboljih svjetskih dubl timova. To znači da sam uspio biti među osam najboljih na svijetu, a samim time i sezona je dobra i uspješna. Grand Slam i naslovi na Masters seriji 1000 svakako su dodatni bonusi.

D. P.

Tri Grand Slama

U dosadašnjoj karijeri 28-godišnji Splitsanin osvojio je Grand Slam naslove u igri muških parova na Australian Openu 2018. (**Marach**), US Openu 2020 (**Soares**) i Wimbledonu 2021 (Mektić). Uz navedene najveće rezultatske uspjehe ima još i 23 naslova na ATP i Masters turnirima, te naslov pobjednika Davisova kupa s Hrvatskom 2018. godine.

POGLED S TRIBINA

Kvartet za naslov

Sedamnaesto kolo 1. HNL donijelo je četiri očekivane pobjede najboljih hrvatskih klubova, članova velike hrvatske nogometne četvorke. Vodeći *Osijek* rutinirano je zaočigao *Lokomotivu* u svom Gradskom vrtu (3:1) i zadržao bod prednosti ispred *Rijeke*. *Bijeli* s Kantride, odnosno trenutačno zamjenske Rujevice, uspješno su prošli gostovanje u Koprivnici i protiv *Slavena* zabilježili novu prvenstvenu pobjedu (2:1). *Dinamo* je, s dosta muke, uspio preskočiti Šubičevac (2:1) i protiv solidnog *Šibenika* stići do prve pobjede nakon tri neuspješna susreta na domaćim i inozemnim terenima. *Modri* jedini imaju čak dva susreta manjka i unatoč trenutačnoj trećoj poziciji i tri boda zaostatka i dalje su, teoretski, u najboljoj poziciji na ljestvici. Konačno, probuđeni *Hajduk* je pod vodstvom novog stratega *Dambrauskasa* ubilježio i treću pobjedu, razmontiravši *Istru* (4:0) na svom Poljudu. Četvrta pozicija s četiri boda zaostatka za vodećim Osječanima, uz susret manje, još uvijek daje realne opcije za ravnopravno uključivanje u borbu za naslov. Osobito što je zaostali susret upravo najveći hrvatski derbi protiv *Dinama* koji je na rasporedu ove nedjelje.

Ovako, bodovno i igrački, ujednačena borba za naslov odavno nije viđena u 1. HNL, budući da se u ovoj natjecateljskoj sezoni 2021./22.

za vrh ravnopravno bore čak četiri momčadi. Nova je to kvaliteta koja ulijeva optimizam pred buduće Svjetsko prvenstvo u Kataru sljedeće godine, osobito kada se ima u vidu izravni plasman reprezentacije u čijem sastavu je i nekoliko prvotimaca iz elitnog razreda hrvatskog klupskog nogometa. Jer domaći šampionat mora biti rudnik novih talenata i igrača koji će se postupno pridruživati reprezentativnim »legionarima«.

S druge strane, na veliku radost ljubitelja domaćeg nogometa, svakoga vikenda se od Pule, Šibenika do Splita, preko Osijeka, Koprivnice i Zagreba, može vidjeti dobar i nadasve zanimljiv prvoligaški nogomet. Rezultati najbolje govore.

A prvenstvo se tek počinje zahuktavati...

D. P.

Narodne poslovice

- * Sposobnost je ništa bez prilike.
- * Tko zna laskati, zna i klevetati.
- * Slava je prolazna, ali zaborav je vječan.

Vicevi, šale...

Prije operacije pita sestra pacijenta:

– Želite li sami platiti anesteziju ili želite onu koja plaća država?

– Pa naravno onu koju plaća država.

Anestezilog zapjeva:

– Ni-na, na-na, moje zlato spavaaaaa...

– Kako se hraniš?

– Zdravo!

– Zdravo, kako se hraniš?

Mudrolije

- * Dobar savjet se gotovo uvijek ignorira, ali to nije razlog da ga ne udijelimo.
- * Ljudi bi željeli sve mijenjati, a istovremeno zaziru od svake promjene.
- * Kad napadaš nekoga tko je slabiji od tebe, daješ ljudima do znanja da ti je zaista potrebna zaštita.

Vremeplov – iz naše arhive

800. obljetnica Franjevačkog reda, Subotica, 2009.

Iz Ivković šora

Opet

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, jevo čeljadi, ne da mi andrak mira pa sam opet upalio televiziju i pogodite šta je bilo. Ta znam da znate, ta krizni štab, šta bi drugo. Aaav, otrli su nam već i uši so tim njevim divanom. Ajte, čeljadi, divanite štogod veselije a manite se već boleština. Za nju se triba molit Bogu dragom da ne dođe a triba živit, a ne zatvarat se ni mrzit jedni druge. Te ovaj se kalamio, onaj nije, ajmo ga sad izvikat na sva zvona... Ne znam, čeljadi moja, al ovo ne vodi na dobro i lipo, svit će se zamržit pa će izbit još kaka nevo-lja. Vidim, doduše samo na sokočalu, jel nikake visti ne dolaze sa zvanične televizije da oće opet da nam otvore niku fabriku ode kod nas, a ta je dosad cio svit zagadila i potrovala, pa se sve mislim jel baš mora svako ko je svudank odvijan baš ode kod nas bit do-veden. Nemam riči, čeljadi, al vidim, valjdar nisam ćorav, i u našoj varoši kažu da imade nečistog posla. U jednoj ovoj plevanoj se svit stalno češe i izbaciva se niki crven na koži, kažu ovi što rade da sve ništa svitli u ajeru, a to borme nije na zdravlje. Dobro kaže moj rodo Joso: oplakaćemo mi naše stare fabrike di se vodilo računa o svitu. Ko je radio, na priliku u mlinu, dobio je mliko, bile redovi-te kontrole kod doktora, i to oni pravi doktora kaki sad ima samo kod privatnika, a ne kugod ovi u bolnici što samo o koroni divane. Onda se ne triba viščinit i iščuđavat što se svit buni. Pa vidi svit da se protiv njeg sve trevlja, pa dabome da se buni i protestuje. Veli Joso da se baš i u bilim svitu svit buni. Kaže njegov sin je u Beču, pa da su tamo puni sokaki a pedig oće natirat svit na prisil-no kalamljenje, kugod kadgod što su išli od kuće do kuće kalamit svinje. Sićam se moj dida je sakrio svinje u guvno pod kamaru ogrizina samo da i ne mora kalamit, a sve se bojim da će opet ić mest tavane i čupat brkove kako su se latili vladat. Ta neće valjdar doć opet ta nesrićna vrimenta! Al kad gledim kad god se paor mal-koc nakupio, stao na noge, uvijek bila kaka konfiskacija jal podila. A država nikad nije dilila svoje već uvijek tuđe. Veli Periša da sve ove veštački opravljene bole služe samo zato da se svit ima š čim živcirat, a opet da ne vidi kako sve poskupljiva kako se na svaki način uzima od poštenog rabadžije i paora. Kad bolje razmislim u ovoj mojoj matoroj i već fajin izandaloj glavurdi, moram priznat da nije slago sve. Ta uvijek kad objave kaku njevu proklamaciju o ovim jal onim, uvijek bude fajinsko poskupljenje svega onog što je čoviku najvažnije da ima u kući. Jeste i i vi vidili kako se lipo sve to posloži? Niki dan sam pročitao da je ova pruga opravljena od Segedina do Zemuna za godinu i po dana, a razvukla se od naše Subatice do Sombora i Apatina, Sente i Bečkereka, a na drugu stranu do Crvenke za još dvi godine, a nama naš vođa 2015. Veli: »Pruga Novi Sad – Subatica za tri godine«. Sad niki dan veli isto to, al opet za još tri, a sad imamo vrhunsku tehniku a triba devet godina. Kandar su se i braća Kinezi fajin ulinili. Ta, oni su za manje vrimenta opravili prugu priko cile Amerike. Neg, dosta sam divanio u vitar. Ajd, zbogom.

Rič po rič

Novi član

Piše: Željko Šeremešić

Kako j došlo ovo loše vrime i onako prazan sokak baš se ispraznio. Naša najmudrija klupčica ostala bez svoji mudrijaškinja: baka Janje, Tonke, Marice i Mande. Pravo da vam kažem, ko da su mi baš falile. No, kad sam se već ko i pomirio da do prolića neće bit nikakog divana na klupčice a mene s one strane tarabe kako kukucam i prislušivam desilo se baš čudo, da ne kažem nezamislito čudo. Sidimo tako juče svi u sobe kad kroz pendžer vidim u dvor nam ulazi baka Janja, prolazi kroz dvor, zamiče, no nikako da uniđe u sobu. Kad eto ti za njom i baka Tonka, Marica i Manda. I nikaki niko da u sobu uniđe. Vidim svi to vidu a niko ništa ne kaže, pa moram pitat najbolje mamu jer je ona glavna u kuće št j to sade, šta će one kod nas i di su? Na to će mama da su ju mudrijaškinje sa klupčice pitale jel možu doć kod nas nediljno jedanput u stražnju sobu di nam peć za grijanje na divan. Kažu da u njevi kuća neće niko da je primi, a znu da mi imamo tu sobu u koje je uvijek vruće i da tu nikom ne smetu. Kaže, rekle su da će ako tribat i štagod pomoć radit, probirat gra, luk, bilo šta što j za njeve ruke a nama triba. I kaže mama da j rekla da može, i tako j tamo nikog nema, vruće je a i ni loše znat šta j najnovije u selu. No, kaže mama da j baka Janja rekla da im se i ja javim kad dođu jer mi imu štagod pitat. I tako sam ja moro poslušat i baka Janju a i mamu, jer mi ona potirala da se odem javit. Uniđem ja, a u sobe vruće baš, baš, a one sidu oko peći, ma ko da će unić u peć. Vidim pripravit stolac, vala za mene. Kaže baka Janja da sidnem. Sio ja, gledim je a one bome ko saurine, gledu u mene ko da će mi progutat. I onda će ko i uvijek prva baka Janja: »Vidi, dite naše, mi smo štagod dobro naštudirale, mi znamo da ti nas svaki put prisluškišaš s one strane tarabe no nama to ne smeta jel smo čuli od mlogi iz sokaka da si najredovnije dite u sokaku. Kažu da si prvi u škole i da odviše dobro učiš, da si i najredovniji ministrant kod velečasnog a da kod kuće slušaš dadu i majku i da si vridan kad triba radit«. Uh, mislim se, uvatile mi babe, neću valjda sorovat. Da sam mogo, ja b' se u mišju rupu zavuko. No, baka Janja će onako glasno da se na dvor vala čulo: »Mi smo naštudirale da ti primimo kod nas«. Bože kuće mi ove primit, pa ne mogu ja bit njeva druga. »Moćeš s nama sidit na klupčice, jedino ćeš morat donet stolčac. Moćeš slušat šta divanimo, a ako štagod pametno znaš moćeš to i kazat. A moraćeš nam kazat i šta se sve najfriškije u selu dešava, jer ti se svagdi stvoriš a čeljad ne pazu šta divanu prid dicama«. Bože dragi, mislim se, pa još ću bit i špijun najmudrije klupčice u selu. A kad se bolje proštudiram i ni to ni tako loše. Ima i gorje. Pa i onaj Bond 007 je špijun, a svi ga volju a najviše žene. A ima se vala šta i naučit od najpametnije klupčice. »E, to ni sve dite naše«, baka Janja će. »Sad moramo čut jel znaš napamet, Očenaš, krunicu, deset zapovidi, pokajanje, štaj prodika i ka su Sisvete i Božić«. Majko sveta, pa ovo j ko u škole! Kako mi ne pitu štagod iz računanja jel pisanj, ma bilo iz čega, da je ispriskačem. I vamo sam ja dobar, al one su cigurno bolje. Izredam ja njima sve to onako ko iz puške, baš mi išlo. Baka Janja iz sakritog džepa u suknje pruži mi papreni šećer i sva važna će: »Položio si, vamo sidi i slušaj«. I tako sam se ja učlanio, ne znam ni kako da kažem, eto u najpametnije babe. Vala se dica kad ovo čuju neće sprdačit sa mnom. No, mislim se, ni lošo bit mal pametnji pa makar na vaj način.

U NEKOLIKO SLIKA

Advent

**PETAK
3.12.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:18 Korak do neba
11:28 Riječ i život: fra Ante Vučković
12:00 Dnevnik 1
12:27 Kava s mirisom žene, telenovela
13:17 Dr. Oz
14:01 Normalan život
14:56 Raj na Zemlji: Zemlja u kojoj cvjetaju naranče - sunčano odredište Valencija, dokumentarna serija
15:41 Bajkovita Hrvatska:
15:50 Istrage pod Watzmannom
17:00 Vijesti u 17
17:21 Kod nas doma
18:09 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Tri plakata izvan grada, britansko-američki film
22:09 5.com s Danielom: Gabi Novak i Maja Vučić, zabavni talk show
23:10 Dnevnik 3
23:43 Zakon jačeg, američki film
01:42 Dr. Oz
02:24 Dnevnik 3
02:39 Vijesti iz kulture
02:47 5.com s Danielom: Gabi Novak i Maja Vučić, zabavni talk show
03:42 Tajni život domaćih životinja: Svinje, dokumentarna serija
04:33 Diva, telenovela
05:17 Skica za portret
05:33 Dnevnik 2
06:22 Kava s mirisom žene, telenovela

05:20 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:36 Istraži svijet
11:00 Psi, ta izvanredna bića: Zagonetno blagotvorni, dokumentarna serija
11:35 Heartland
12:25 Najbolji britanski amaterski kuhari
13:30 Les Petits Meurtres d'Agatha Christie: Un cadavre sur l'Oreiller, francuski film

15:00 George Clarke: Čudesne zamisli
16:00 Davis cup, Hrvatska - ?, prijenos polufinala
22:05 Ubijanje Eve
23:45 Les Petits Meurtres d'Agatha Christie: Un cadavre sur l'Oreiller, francuski film

**SUBOTA
4.12.2021.**

06:58 Klasika mundi: 51. Varaždinske barokne večeri - Barokni orkestar musica cubicularis
08:05 Al Jennings iz Oklahome, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Zdrav život
13:45 Zajedno u duhu
14:20 Prizma
15:41 Istrage prometnih nesreća
16:13 Potrošački kod
16:43 Manjinski mozaik: Sjene nad Sjeničakom
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kultura s nogu
17:50 I to je Hrvatska:
18:06 Hrvatski klasici: Naše malo misto - Najteža bitka, dramska serija
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:10 Nemoguća misija: Protokol duh, američko-arapsko-češko-kanadsko-rusko-indijski film
22:20 Loto 7 - izvještaj
22:25 Dnevnik 3
23:01 Šah-mat, australsko-britansko-kanadski film
00:45 Lovci na ubojice, britansko-finsko-američko-njemački film
02:28 Dnevnik 3
02:51 Al Jennings iz Oklahome, američki film
04:11 Veterani mira
04:56 Prizma, multinacionalni magazin
05:41 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:50 Dnevnik 2
06:39 Ljepom našom: Benkovac

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pepa prašćić
10:20 Vrtlarica
10:55 Tajne lijepih vrtova: Vrtovi s jestivim biljkama
11:50 Poslovni plan
12:22 Dom na kvadrat
12:52 Redatelj: William Wyler, dokumentarna serija
13:49 Auto Market
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Samo lagano
17:00 LP u futsalu: Olmisum - Sinara, snimka
17:55 Zagrebačka saga o judu, dokumentarni film
18:55 Ernest i Celestina
19:08 Priče iz kućice na drvetu, crtana serija
19:15 Glazba, glazba...
20:05 Medeni i divlji: Preslatke životinje, dokumentarni film
21:40 Nevjerojatna putovanja Simona Reevea, dokumentarna serija
22:40 Igra prijestolja
23:35 Majka, otac, sin
01:10 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
5.12.2021.**

08:05 Živjeti slobodno, britansko-američki film
09:40 Biblija
09:50 Portret Krke i mjesta: Slavonski Brod
10:00 Slavonski Brod: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:00 Igra spojeva, američko-kanadski film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 6
20:10 Minus i plus, humoristična serija
20:35 Loto 6 - izvještaj
20:40 Kako je obranjena Hrvatska
21:34 Kraljevske tajne - Pogled iza krune: Vijesti s naslovnice
22:34 Dnevnik 3
23:08 Živjeti slobodno, britansko-američki film
00:39 Nedjeljom u 2
01:34 Dnevnik 3

01:49 Vijesti iz kulture
01:57 Mir i dobro
02:22 Reprizni program
03:26 Liam Gallagher osobno, glazbeno-dokumentarni film
04:51 Dnevnik 2
05:40 Split: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:36 Pepa prašćić
10:00 Frankie Drake istražuje
12:25 Lidijina kuhinja
12:55 Klub 7
13:50 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
14:50 Indeks
15:15 Magazin LP
15:40 Košarka, PH: Split - Cedevita junior, prijenos
17:25 LP u futsalu: Olmisum - Hovocobo, prijenos
19:00 Koncerti i festivali zabavne glazbe
20:05 Trinaest dana, američki film
22:30 Korijeni, serija
23:35 Graham Norton i gosti
00:20 Liam Gallagher osobno, glazbeno-dokumentarni film
01:45 Simpsoni
03:45 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
6.12.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:13 Korak do neba
11:17 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom žene, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Globalna Hrvatska HTV
14:45 I to je Hrvatska:
15:00 Raj na Zemlji: Južnoafrička kapska regija - putovanje najljepšim krajem svijeta, dokumentarna serija
15:50 Istrage pod Watzmannom
16:55 Vijesti u 17

17:15 Kod nas doma
18:05 Potjera
18:55 Dnevnik 2
20:05 NDH: Epilog, dokumentarna serija
21:00 Doba Uskoka: Pljačka i otimačina d.d., dramska serija
21:55 Otvoreno
22:45 Dnevnik 3
23:20 Istrage pod Watzmannom
00:15 Kod nas doma
01:00 Dr. Oz
01:45 Dnevnik 3
02:00 Vijesti iz kulture
02:08 Povratak dabrova, dokumentarni film
02:58 Diva, telenovela
03:43 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
03:52 Globalna Hrvatska HTV
04:32 Dnevnik 2
05:21 Kava s mirisom žene, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
06:36 Pepa prašćić
10:36 Istraži svijet
11:05 Indeks
11:35 Heartland
12:25 Princ Charles i vojvodstvo Cornwall, dokumentarni film
13:25 Zaljubljeni na -6 i niže, kanadski film
15:00 George Clarke: Čudesne zamisli
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Povratak dabrova, dokumentarni film
17:35 Auto Market
18:05 Dokumentarna emisija/film - kratka forma
18:20 TV Bingo
19:05 Ernest i Celestina
19:18 Priče iz kućice na drvetu, crtana serija
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Stadion
21:00 Izgubljeni grad Z, američki film
23:20 Kondor
00:15 Domovina
01:05 Zaljubljeni na -6 i niže, kanadski film

**UTORAK
7.12.2021.**

* Sva prava eventualne izmjene programa zadržavaju TV postaje.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:13 Korak do neba
11:17 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom žene
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:31 Zdrav život
15:00 Japan: Život u skladu s godišnjim dobima - Jesen i zima, dokumentarna serija
15:55 Istrage pod Watzmannom
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
9:00 Dnevnik 2
20:10 U svom filmu
21:05 Pearl Harbor - svijet u plamenu rata
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za 5
00:15 Japan: Život u skladu s godišnjim dobima - Jesen i zima, dokumentarna serija
01:05 Istrage pod Watzmannom
01:55 Dr. Oz
02:38 Dnevnik 3
02:53 U zoološkom vrtu, dokumentarna serija
03:52 Diva, telenovela
04:37 Dnevnik 2
05:26 Kava s mirisom žene, telenovela

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:36 Pepa prašćić
10:36 Istraži svijet

11:35 Heartland
12:30 Ovo je filozofija: Rousseau
13:25 Kad ružama prišulja se zima, francuski film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 U zoološkom vrtu, dokumentarna serija
17:35 EBU: Rafael i prijatelji Urbina, serija
17:55 Zagreb: Hrvatska - Italija, vaterpolo - prijateljska utakmica, prijenos
19:05 Ernest i Celestina
19:18 Priče iz kućice na drvetu, crtana serija
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Monako - Svijet bogatih
21:10 Obiteljski čovjek, kanadsko-američki film
23:00 Kondor
23:55 Domovina
00:45 Kad ružama prišulja se zima, francuski film

SRIJEDA 8.12.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:14 Korak do neba
11:16 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom žene
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:31 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Japan: Život u skladu s godišnjim dobima - Proljeće i ljeto
15:55 Istrage pod

Watzmannom
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:10 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
21:00 Loto 7 - izvještaj
21:05 Pearl Harbor - svijet u plamenu rata
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Istrage prometnih nesreća
23:51 Japan: Život u skladu s godišnjim dobima - Proljeće i ljeto, dokumentarna serija
00:41 Istrage pod Watzmannom
01:31 Dr. Oz
02:16 Dnevnik 3
02:39 U zoološkom vrtu, dokumentarna serija
03:38 Diva, telenovela
04:23 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Kava s mirisom žene

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:36 Istraži svijet
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Heartland
12:30 Pearl Harbor
13:30 Božićni recept za ljubav, američki film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 U zoološkom vrtu, dokumentarna serija

17:35 Stipe u gostima
18:15 Lovac na bilje
18:40 Pustinja svijeta
19:11 Ernest i Celestina
19:23 Priče iz kućice na drvetu, crtana serija
19:25 Glazba, glazba...
20:00 Nogomet, Liga prvaka - emisija
20:50 Nogomet, Liga prvaka: Bayern - Barcelona, prijenos
23:00 Nogomet, Liga prvaka - emisija
23:40 Domovina
00:30 Božićni recept za ljubav, američki film

ČETVRTAK 9.12.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:13 Korak do neba
11:15 Osijek, Dinamiti
12:00 Dnevnik 1
12:25 Kava s mirisom žene
13:15 Dr. Oz
14:05 Otkrivamo Hrvatsku: Vrbanj
14:31 Prometej
15:00 Putovanja u sjeverne krajeve: Norveška, dokumentarna serija
15:55 Istrage pod Watzmannom
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 6
20:10 Tko želi biti milijunaš?
20:59 Loto 6 - izvještaj

21:01 Puls
21:32 Agenda: Svijet
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Putovanja u sjeverne krajeve: Norveška
00:20 Istrage pod Watzmannom
01:10 Dr. Oz
01:55 Dnevnik 3
02:18 U zoološkom vrtu
03:17 Diva, telenovela
04:02 Priče s končom iz borše Stanka Ferića: Grupa MI - Put do slave
04:31 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Kava s mirisom žene

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
11:03 Pozitivno
11:33 Heartland
12:21 Kako je obranjena Hrvatska
13:19 Loša majka, film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 U zoološkom vrtu
17:35 Stipe u gostima
18:15 Lovac na bilje
18:40 Pustinja svijeta
19:11 Ernest i Celestina
19:23 Priče iz kućice na drvetu, crtana serija
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Klub 7
21:00 Tu, hrvatski film
22:30 Kondor
23:25 Domovina
00:15 Loša majka, film
01:50 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Dodaj svijetu malo boje

Šareni gradovi

I ako siva boja ima mnogo nijansi, barem 50 ako je vjerovati naslovu filma, odnosno svim onim bojama kojima je obojeno jesensko nebo, našem oku, ali i biću, treba puno više. A sad kad je šarena krošnja otpala, dan treba malo oslikati lijepim fotografijama, a putniku dušu i destinacijama. Volim pronaći neke teme u tekstovima i skupiti destinacije oko nekog orijentira. Ovaj put za kolumnu biram gradove koji zrače bojom i pravim lijepi mali kolaž.

Kada boje čine svoje

Neću se usuditi niti jednom gradu dati titulu najšarenijeg, pa počinjem s metodom slučajnog odabira. Zapravo, prvi grad može biti prvi po abecednom redu, ali i zato što bih su tra vrlo rado spakirala torbu i krenula u Amsterdam. Šaren je i zabavan u svakom smislu te riječi. A kad je Amsterdam u pitanju, ne znam što je šarenije, jesu li to zgrade, ulice ili cvjetnjaci. Svakako, tulipani su nekako najslikovitiji obilježje ove europske metropole, pa je šetnja šarenim cvjetnim tržnicama lijep izlet na kojem možete kupiti sjemenke tulipana, bonsai i male biljke mesožderke. Bicikli su također šareni, a tu su i šarene nizozemske emisije: sajmovi sira. Održavaju se u Alkmaaru, Edimamu, Hornu, Goudi i Vourdeni određenim danima u tjednu.

Prijelaz iz šarenog Amsterdama činimo plavom bojom Plavog grada. Chefchaouen (skraćeno – Shauen) je za bačeni gradić na sjeveroistoku Maroka, s nebeskoplavim i morsko plavim kućama razasutim po obroncima zelenog planinskog masiva Grebena. Postoji nekoliko teorija zašto je grad obojen u plavo. Prema jednoj, plava boja je simbol židovske kulture i brani tu simboliku, a prema drugoj teoriji riječ je o praktičnim razlozima jer plava boja vara komarce. Sve do 1920. godine ovo popularno odredište branilo je ulazak svim kršćanima bez iznimke.

Kad zatvorim oči i pomislim na šarenilo, sjetim se Kube i u glavi su mi svi hitovi pjesama koje zovu na Kubu. Glavni grad Kube, Havana, nezaobilazna je destinacija za one koji žele dodati malo boje svojim putovanjima. A kada je Havana u pitanju, nisu samo šarene građevine već ćete ovdje pronaći najšarenije automobile koje ste ikada vidjeli. Nije

rijetkost da parkirani automobil i zgrada iza njega budu iste boje.

Egzotični nastavak nalazi se u četvrti La Boca, koja se nalazi u glavnom gradu Argentine. Kako drugi pišu, ovo mjesto je najsvjetlije mjesto koje ćete ikada vidjeti, a poznato je po svojim slikovitim drvenim kućama i pješačkim stazama. Ovaj dio Buenos Airesa dom je brojnih likovnih kolonija, pa je označen kao umjetničko mjesto. Šarene kuće dio su pozadine za njihove umjetničke izvedbe.

Život kao u crtanom filmu

Španjolska je poznata po svojim bojama i šarenilu, a za ovaj izbor izdvajamo Huskar, tradicionalno španjolsko selo smješteno u andaluzijskim planinama iznad Marbelle. Zanimljiva je priča o bojama ovog mjesta i sve do 2011. godine ovo naselje obilježile su brojne bijele kuće. Te je godine Sony Pictures, kako bi promovirao film *Štrumpfovi*, obojio sve fasade u plavo. Nakon isteka ugovora mještani su odlučili zadržati plavu boju.

Boravak u Europi nastavljamo prikazujući Monteroso al Mare, Vernaco, Corniglio, Manarolu i Riomaggiore, mala naselja u Italiji poznata kao »Pet zemalja«, koja su bila izolirana od ostatka Italije sve do 19. stoljeća, sve do izgradnje željezničke pruge. Njihova neobična drvena sela na rijeviri ono su što ih izdvaja i ubraja u ovo šareno odredište.

Završavamo šaroliku priču na najšarenijem mjestu na Zemlji i odlazimo u Rainbow Village na Tajvanu. Selo je izgrađeno prije 70 godina, kao utočište za vojsku i dio je velike metropole. Priča o ovom selu možda i ne bi bila toliko zanimljiva da vremenom ovo mjesto nije ostalo poluprazno i pretvorilo se u sirotinjski kvart, a vlasti su odlučile srušiti ovaj dio grada. Stanovnici sela branili su se na vrlo neobičan način, počevši ga oslikavati karikaturama i slikama povijesnih osoba. Danas se ovdje nalaze zadivljujuća umjetnička djela kojima su stanovnici branili postojanje sela, a koja danas svake godine privlače preko milijun turista.

Boje koje emitiramo svojom dušom, gradom i krajolikom nešto su što nas čini sretnima i što u nekim situacijama i na neki neobičan način brani naše postojanje.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

5+Plus

Paket SIGURNOSTI

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisnu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici (oluja, grom, grad, snežna lavina i poplave)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJE

www.mios.rs
011/ 715 23 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

85 godina

Tvoj jezik, srce nek su vazda isto.

PROGRAM PROSLAVE

Subota, 4.12.2021.

17 sati AKADEMIJA
Svečana sala Županije

18 i 45 OTKRIVANJE SPOMEN-PLOČE
Hrvatski dom

19 sati KULTURNO-UMJETNIČKI PROGRAM
Velika dvorana Hrvatskog doma

Ponedjeljak, 6.12.2021. 10 sati POLAGANJE VIJENACA
Veliko katoličko groblje

Radujemo se Vašem dolasku!

Proslavu financijski podržao

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo „Vladimir Nazor“ Sombor

+381 (0)25 416-019

vnazor@sbb.rs

hkudvladimirnazor.com

facebook.com/hkudvladimirnazor

